

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תברה ונוער
אגף ט"ח וידיעת הארץ

תרמיל של"ח

למנהל ולמורה של"ח וידיעת הארץ

תוכן עניינים

עמ' 5	דבר מנהל אגף של"ח וידעת הארץ
עמ' 7	פרק א' - אגף של"ח וידעת הארץ
עמ' 9	פרק ב' - מאפייני המקצוע של"ח וידעת הארץ
	פרק ג' - תוכנית הפעלה
עמ' 11	"דרך ארץ בדרכי הארץ" - התוכנית החינוכית
עמ' 13	1. הפעילות החינוכית ערכית
עמ' 16	2. מסעות לירושלים
עמ' 17	3. מסעות מעצבי זהות
עמ' 20	4. מנהיגות מש"צים
עמ' 21	5. תוכניות ומפעלים ארציים ומחוזיים בשל"ח
עמ' 25	6. פעילות של"ח וידעת הארץ במחוזות
עמ' 28	7. תוכנית הליבה להכרת הארת ולאהבתה לכיתות א'-י"ב
עמ' 29	פרק ד' - הכשרה לתפקיד ולאופק חדש
עמ' 31	1. תהליך ההכשרה
עמ' 36	2. תחום פדגוגי
עמ' 37	3. תחום השדה
עמ' 38	4. לוגיסטיקה ומנהלה
	5. בעלי תפקידים ואוכלוסיות המלווים את פעילותו
עמ' 39	של מורה השל"ח
עמ' 41	פרק ה' - מורה לשל"ח ופיתוח מקצועי באופק חדש
עמ' 42	פרק ו' - פירוט תוכנית ההכשרה
עמ' 48	פרק ז' - תוכנית, תכנים ושיטות
עמ' 54	פרק ח' - דרישות ונהלי הכשרה
	פרק ט' - נספחים
עמ' 56	1. טלפונים חשובים
	2. טפסים חשובים לניהול עבודת המורה לשל"ח
עמ' 57	וידעת הארץ בבית הספר

תרמיל של"ח למנהל ולמורה של"ח וידיעת הארץ
תש"ף 2019-2020

עיצוב גרפי ודפוס: דפוס הסביונים בע"מ
עיצוב הכריכה: גלית סבג

למנהל בית הספר ולמורה של"ח וידיעת הארץ,

בחוברת שלפניך מוצגת התפיסה החינוכית של של"ח וידיעת הארץ המורכבת מתכניות מגוונות להכרת הארץ ואהבתה, וכן מבנה הפעילות המחייב. מטרתה העיקרית של התוכנית החינוכית היא: לחזק את אהבת הארץ ותחושת ההשתייכות אליה, להעמיק את הכרת נופיה, ערכי הטבע שלה, מורשתה ההיסטורית והתרבותית ולטפח את מחויבותם ואחריותם של בני הנוער לחברה, לסביבה ולנוף המולדת. אופי הפעילות מאפשר לתלמידים להתנסות, לחוות ולהתבונן, לטפח מנהיגות צעירה ומובילה ועצמאות מחשבתית ומעשית לאחריות ומעורבות כלפי החברה הישראלית. הכשרת מורי של"ח וידיעת הארץ היא ייחודית - הן בהיקף התוכן הנלמד והן בדרכי ההעברה וההתנסות. מטרת הכשרת המורים היא להקנות למורה החדש את הכלים ולסייע לו לפתח את המיומנויות הנדרשות להובלת תהליכים חינוכיים בבית הספר, בכיתה ובשדה. ההכשרה אינה מתיימרת להקנות את כל הידע הנחוץ לעבודה החינוכית, אלא להעניק למורה את היסודות ואת העקרונות למימוש התוכנית החינוכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" בפעילות בכיתה ובשדה.

במהלך ההכשרה רוכש המורה פרקטיקה מעשית ולימוד טכניקות ראשוניות לרכישת ידע, כלים ומיומנויות להעצמתו כמורה וכמחנך, כמדריך וכמנחה תלמידים בידיעת הארץ. תהליך ההכשרה מכוון במיוחד להכשיר את המורים כאנשי שטח מקצועיים ומיומנים, שמפעילים את "צוות של"ח" (מורים ומש"צים כאחד) היוצאים אל השדה עם התלמידים ומצליחים להעניק להם חוויה מעצימה, מרגשת ובטוחה באמצעות הפעילות להכרת הארץ ולאהבת המולדת.

לפעילות של"ח וידיעת הארץ המתרחשת הן בכיתה והן בשדה נדרשת התארגנות מוסכמת של הנהלת בית הספר עם המפקח הממונה על פעילות השל"ח במחוז לפיתוחו המקצועי של המורה כמו גם להקצאת המשאבים הנדרשים לקיום הפעילות בהתאם לתוכנית החינוכית.

אני מודה לך על בחירתך להצטרפות למשפחת של"ח וידיעת הארץ ומאחל שיתוף פעולה מוצלח!

בברכה,

אלי שיש

מנהל אגף של"ח וידיעת הארץ

פרק א'

אגף של"ח וידיעת הארץ

אגף של"ח (שדה, לאום, חברה) וידיעת הארץ הוא אגף במנהל חברה ונוער במשרד החינוך שאחראי לכלל הטיולים במערכת החינוך וכן להטמעת "תוכנית הליבה להכרת הארץ ולאהבת המולדת" - מכיתה א' ועד כיתה י"ב. האגף מפעיל, באמצעות כ-800 מורים, את התוכנית החינוכית-ערכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" בבתי הספר העל יסודיים. קהל היעד העיקרי של התוכנית הוא תלמידי כיתות ט'-י', אך בבתי ספר רבים מופעלת התוכנית גם בכיתות ז'-ח'. הפעילות החווייתית יוצקת משמעות חדשה ועמוקה למושג "אזרח ישראלי" ומציבה את האזרחות הישראלית כיעד כוללני בתהליך החינוכי-ערכי שהתוכנית יוצרת. תלמיד שמחובר לארץ ישראל, לעם ישראל, לסביבה בישראל ולחברה הישראלית יהיה אזרח מחובר למדינת ישראל מעומקי הרגש והתודעה.

ייעוד האגף: לחזק את האהבה לארץ, לעם ולמדינה ואת תחושת ההשתייכות בקרב בני הנוער, לסייע ביצירת רקמת יחסים בין היחיד לזולתו ולעודד נכונות למילוי חובות חברתיות ולאומיות.

חזון האגף

- צוות של"ח (מורים ומש"צים כאחד) יוביל את מכלול התהליכים החינוכיים-ערכיים להכרת הארץ, לאהבת המולדת ולחיזוק הזהות היהודית-ציונית בכלל מערכת החינוך - מכיתה א' ועד כיתה י"ב.
- ההתנסות החווייתית תוצב במוקד התהליך המתרחש במוסד החינוכי, בכיתה ובשדה ותטפח אחריות אזרחית מוסרית ודמוקרטית, מימוש עצמי, מעורבות חברתית ומחויבות לארץ ולמדינת ישראל.
- כל תלמיד ותלמידה ישתתפו בפעילויות בשדה (טיולים, סיורים, גיחות ומסעות) להעמקת ההיכרות עם הארץ ולחיזוק הקשר ותחושת ההשתייכות למדינת ישראל מעמקי הרגש והתודעה.

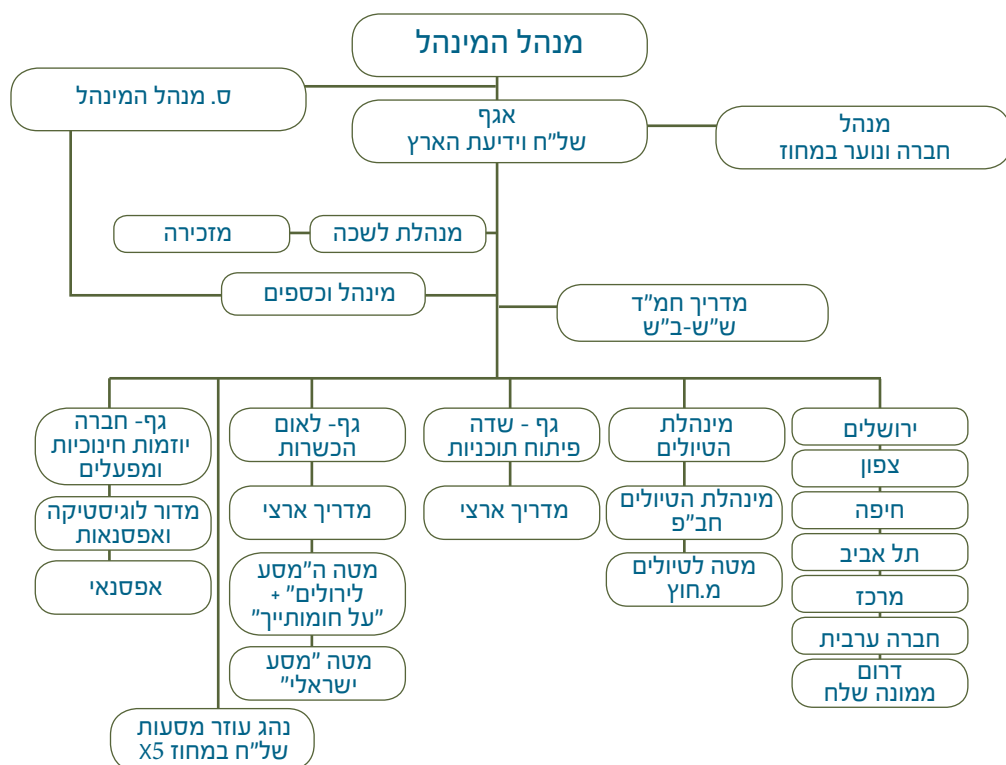
מטרות האגף

- יצירת הכרה חווייתית של בני הנוער את ארצם: הנוף, הטבע, האדם, מורשת העם, המפעל הציוני ומדינת ישראל.
- טיפוח מחויבות ואחריות של התלמידים ושל בני הנוער לחברה, לסביבה ולנוף המולדת ועידודם לבחור להקים את ביתם ואת משפחתם במדינת ישראל.
- זימון אפשרות להתמודדות של התלמידים עם סוגיות מרכזיות בהווה הישראלית ובאמצעות כך הזדמנות לגיבוש עמדות ערכיות בסוגיות של שדה, חברה ולאום.

- חיזוק הנכונות והמוכנות של התלמידים לקבל אחריות ולפעול למען הקבוצה, הקהילה והחברה.
- חיזוק הרצון והיכולת של התלמיד להתמיד בעיסוק בידעת הארץ גם מעבר לחיי בית הספר.
- תחום התמחות אגף של"ח וידעת הארץ: ההתמחות של אגף של"ח וידעת הארץ היא בקיום התהליכים החינוכיים-חברתיים-ערכיים בכיתה ובשדה; ביצירת מפגש חוויתי בלתי אמצעי בין התלמידים ונופי המולדת בהתמקדות בתכנים לאומיים-ציוניים והומניסטיים; בהיכרות מעמיקה של אתרים ואזורים המייצגים את מורשת ישראל בארץ ישראל - מהעת העתיקה ועד לקיום המפעל הציוני ולהקמת מדינת ישראל.

מבנה הארגון ובעלי תפקידים בו: כמו כל הגופים במשרד החינוך, גם אגף של"ח וידעת הארץ מורכב משבעה מחוזות, שעל כל אחד מהם מופקד ממונה של"ח וידעת הארץ במחוז. בכל מחוז פועלים מורים-מנחים לצוותי השל"ח בבתי הספר. במטה של"ח וידעת הארץ, היושב בירושלים, פועלים שלושה מפקחים ארציים וארבעה מנחים ארציים.

אגף של"ח וידעת הארץ - מבנה ארגוני

פרק ב'

מאפייני המקצוע של"ח וידיעת הארץ

טיפול הכרת הארץ ואהבת המולדת בקרב בני הנוער בישראל הוא שליחותו של מורה השל"ח וידיעת הארץ. המורה נדרש להוביל תהליכים חינוכיים להכרת הארץ ולהאבת המולדת בקרב תלמידיו. צוות השל"ח (מורי של"ח ומש"צים כאחד) יוביל תהליכים אלה בבית הספר, ויצור אינטראקציות חברתיות ייחודיות תוך יישום התוכנית החינוכית בבית הספר ובשדה. הפעילות הייחודית של אגף של"ח וידיעת הארץ נובעת לא רק מהתכנים, אלא גם מהשאיפה לעסוק בחיי היומיום ואגב כך לרקום את המחר מבחינה ערכית. לצורך מימוש שאיפה זו, המורים מקיימים שיעורים ופעילות בשדה בצורה חווייתית לתלמיד, פועלים לחבר את הארץ ואת המדינה על התלמידים ומעודדים אותם להשתתף בימי שדה ובמסעות. הייחודיות של תחום של"ח וידיעת הארץ בולטת גם במחויבותו של המורה לשל"ח ולידיעת הארץ לקיום פעילויות חינוכיות ערכיות מחוץ לבית הספר - ברמה יישובית, מחוזית וארצית. המורה לשל"ח ולידיעת הארץ מוביל את התלמידים במגוון פעילויות המביאות את התלמיד להיות מעורב בסביבתו, להתנדב בקהילה, להוביל ולהשתתף בציון אירועים לאומיים בתולדות המדינה.

דרישות התפקיד

1. השכלה אקדמית באחד מתחומי הדעת של השדה: לימודי א"י, לימודי הסביבה, גיאוגרפיה, היסטוריה של א"י, ארכיאולוגיה ומקרא.
2. השכלה פדגוגית: תעודת הוראה באחד מתחומים אלה לחטיבת הביניים ולתיכון או תעודת בוגר מכללה שבה חוגים ללימודי ארץ ישראל בשילוב מסלול הוראה לשל"ח וידיעת הארץ.
3. רקע וניסיון קודם בעבודה עם נוער.
4. אהבה לפעולה בשדה: ידע והתמצאות בזירת הפעולה החינוכית העיקרית של התחום.
5. בעל תעודת מגיש עזרה ראשונה כתנאי לתחילת עבודתו.
6. יכולת לעבודה בצוות הכולל מש"צים.
7. רצון לרכוש מיומנויות עבודה של מורה, של מדריך ושל מנחה ורצון להיות דמות חינוכית בעלת ידע ויכולת עבודה בשיטות החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.

מאפייני המקצוע והתפקיד

מאפייני התפקיד	משימות	מדדי הצלחה
בכיתה	שליטה בחומר	עמידה בפרופיל השיעור והשגת מטרותיו ויעדיו (נתינת הערכה מילולית ומספרית).
	תכנון של מערכי שיעור ובנייה	עמידה בפרופיל השיעור והשגת מטרותיו ויעדיו (נתינת הערכה מילולית ומספרית).
ביום שדה	הדרכה	שליטה בתכני ההדרכה והעברתם בצורה ברורה ומקצועית, בהתאמה לאוכלוסיית היעד ובהתייחסות למשתנים (נתינת הערכה מילולית ומספרית).
	הובלת יש"מ ויישום עקרונות שמח"ת היש"מ.	שליטה בכללים והקפדה על נהלי הבטיחות והביטחון במהלך יום השדה.
	ביטחון, בטיחות ולוגיסטיקה	הקפדה על הגבלת פעילות בתנאי מזג אוויר קיצוניים.
	השתתפות וגילוי אחריות	הקפדה על הגבלת פעילות בתנאי מזג אוויר קיצוניים.
בגיחה	התנסות בגיחה על מרכיביה השונים.	השתתפות, גילוי יוזמה ואחריות, שיתוף פעולה, ביצוע מטלות בצורה הטובה ביותר.
במסע משמעותי (ממ"ש)	התנסות במסע משמעותי	עמידה במטלה מנהלתית או חברתית במהלך המסע (תכנון א' ערב, קיום מעגל שיח, פעילות ערב וכדומה) כפי שמתקיים במסע משמעותי.
	לוגיסטיקה	עמידה בנהלי ביטחון ובטיחות הנדרשים.
בשדה	תכנון ותיאום מנהלות.	התנסות בתכנון ויישום לוגיסטיקה בגיחה ובממ"ש.

פרק ג'

תוכנית הפעלה

דרך ארץ בדרכי הארץ - התוכנית החינוכית שיבוץ מקצוע של"ח במערכת ופעילות של"ח בבית הספר

1. הקצאת שעות: מנהל בית הספר פונה לממונה המחוזי של של"ח וידיעת הארץ לצורך העסקת מורי של"ח וידיעת הארץ בבית הספר.
2. המורים לשל"ח וידיעת הארץ משתלמים ופועלים במסגרת המחוז ומסייעים לבתי ספר אחרים בפעילות של"ח. לכן נדרשת התארגנות להפעלת התוכנית בבית הספר שבו הם משובצים. הנחיות להתארגנות:

הערות	שיבוץ במערכת והתנהלות	השעה השבועית
בשאר ימי השבוע, המורים יקיימו ימי שדה, מסעות וגיחות (פירוט בתוכנית החינוכית).	בימים א', ב', ו' בלבד 8-5 ש"ש	(פרופיל שיעור של"ח וידיעת הארץ)
ישובצו בימים שבהם המורים מלמדים בכיתות כך שבשאר ימי השבוע יתקיימו ימי שדה, מסעות וגיחות (כדי לא לפגוע בשעות המערכת. לתשומת הלב: אגף של"ח וידה"א אינו יכול לממן שעות מילוי מקום). רשימת נושאים לשעות שהייה ולשעות פרטניות	בימים א', ב', ו' בלבד	שעות שהייה ושעות פרטניות (הסכם אופק חדש למורים לשל"ח)
	ידווחו בטופס הדיווח (בתוך התוכנית החינוכית), לאישור המפקח הממונה על של"ח וידיעת הארץ במחוז בהתאם לתוכנית השנתית של צוות של"ח וידיעת הארץ בבית הספר.	18 שעות פעילות בית ספרית בכל מחצית
6-4 ימי שדה בשנה	ישובץ במערכת בהתאם להיקף משרתו של המורה (עד שלושה ימים בשבוע)	יום שדה משימתי (יש"מ)
	בימי רביעי (חובה), בימים שלישי וחמישי (רשות)	יציאה לפעילות של"ח וידיעת הארץ

מנהיגות מש"צים	מורים לשל"ח וידיעת הארץ יפעלו בכל שנה להכשרת קבוצה חדשה של פש"צים (פרחי מש"צים) בכיתות ח' ו-ט' באמצעות המש"צים הבוגרים. הכשרה למש"צים - כנסי מנהיגות צעירה בחופשות מלימודים, בהפעלת המחוז או המטה	המורים לשל"ח וידיעת הארץ יפעלו בכל שנה להכשרת קבוצה חדשה של פש"צים (פרחי מש"צים) בכיתות ח' ו-ט' באמצעות המש"צים הבוגרים.
גיחה (פירוט בתוכנית החינוכית)	פעילות שכבתית הגיחה תעסוק בתחומים שונים, כגון בניית מחנה, שדאות, הכרת הסביבה, מורשת קרב ובישול עצמאי.	יציאה של התלמידים לפעילות באחד ממרכזי הגיחות של של"ח וידיעת הארץ. יומיים כולל לינה (סה"כ 36 שעות) את אתר הגיחות יש להזמין מראש ולתאם את ההזמנה עם מנהל אתר הגיחות במחוז.
מסע משמעותי (ממ"ש) - מסע של"ח וידיעת הארץ (הטיול השנתי)	כיתות ח' - 2-3 ימים. כיתות ט' - 3 ימים ומעלה. כיתות י' - 3 ימים ומעלה.	עדיפות ללינת שטח, בישול עצמאי ומסלולי הליכה משמעותיים.
פעילות חוץ בית ספרית שאינה מטעם הפיקוח הפדגוגי על תחום של"ח וידיעת הארץ	מורים לשל"ח וידיעת הארץ ישולבו רק בתיאום מוקדם עם הפיקוח על של"ח וידיעת הארץ ובאישורו.	
מפעלים ארציים ואזוריים	נציגות מביה"ס תשתתף בכל אירוע מחוזי או ארצי אשר הממונה על של"ח במחוז יחליט לקיים.	מפעלים ארציים ומחוזיים, לדוגמה: של"ח בשביל ישראל, המסע לירושלים, נצר אחרון
תוכנית שנתית	המורים לשל"ח וידיעת הארץ יגישו תוכנית הפעלה שנתית חתומה ע"י מנהל בית הספר לממונה על של"ח וידיעת הארץ במחוז.	אחת לחודש, בימי ד' בשבוע, יתקיימו ימי פיתוח מקצועי, ריענון והיערכות למורים לשל"ח.
תקצוב פעילות של"ח וידיעת הארץ בתשלומי ההורים בהתאם להנחיות שמפרסם משרד החינוך	מורים לשל"ח וידיעת הארץ, בסיוע הנהלת בית הספר, יתכננו את תקצוב פעילות של"ח לשנה"ל על בסיס תשלומי ההורים לטיול שנתי ותשלום בסך 150 ₪ לפעילות של"ח.	יש לתכנן תקציב לפעילות של"ח הכוללת ימי שדה וגיחה ומסעות או טיול שנתי: 1. לשכבת גיל שבשנה ראשונה בתוכנית - 3 ימי מסע 2. לשכבת גיל שבשנה השנייה בתוכנית - 3-4 ימי מסע כוכב או נודד הכוללים לינת שטח. 3. המסעות יתקיימו בחבלי הארץ השונים בהתאם לתוכנית הליבה. 4. ביה"ס ישתתף בכל אירוע מחוזי או ארצי שהפיקוח על של"ח יחליט לקיים. מפעלים מחייבים: • של"ח בשביל ישראל • יום ירושלים (נדרש תשלום דמי הרשמה והשתתפות לתלמיד)

הפעילות
החינוכית ערכית
בתוכנית "דרך
ארץ בדרכי
הארץ"

1. הפעילות החינוכית ערכית

הפעילות החינוכית ערכית בתוכנית "דרך ארץ בדרכי הארץ" מופעלת בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות וכוללת סדרת סדנות שדה, המאגדות לפי גורם מארגן שנתי ולפי מערך ימי שדה מובנה המביא להכרה שיטתית של הארץ לאורכה ולרוחבה ושל ירושלים, בירת ישראל.

השעה השבועית בשל"ח וידיעת הארץ

השעה השבועית בשל"ח וידיעת הארץ היא אבן יסוד בבניית תכני הסדנה והמסר הערכי, והיא חוליה בשרשרת הבונה את הרצף החווייתי ערכי שעל המורה לבנות עם תלמידיו. משאב הזמן העומד לרשות המורה: מפגש שבועי בן 1-2 ש"ש, ובנוסף מתקיימים גם יש"מ, שעות פרטניות וחלק משעות השהייה, בזמנים אלה אפשר לקיים פעילות ערה ומשמעותית ולתגבר את הלמידה, את ההתנסות ואת העשייה עם מספר תלמידים מצומצם - כגון נציגות כיתה או שכבה - על ידי מתן משימות שונות ולהנחות את המש"צים בהפעלת הפש"צים.

- הסדנה כוללת 6-7 שיעורים בכיתה ויום שדה משימתי (יש"מ).

סדנה שנה ב'

ארץ ישראל כארץ מפגש
מפגש טבע בארץ ישראל
מפגש תרבויות בארץ ישראל
ירושלים בירת ישראל
אחריותנו לארץ
מסע כוכב של"ח

סדנה שנה א'

תבנית נוף מולדת
מכלול נופאדם בא"י
ההר כערש האומה
המהפך הציוני במישור החוף
הבקע - גבול שלום מתפתח
סדנה בבחירה חופשית
סדנת מיומנויות של"ח -
הגיחה
הגיחה מתקיימת בשליש
הראשון של שנה"ל

היש"מ בשל"ח

יש"מ (יום שדה משימתי) הוא מסגרת הפעילות המשמעותית ביותר בעבודת המורה לשל"ח וידיעת הארץ, הן מבחינת הזמן המוקצה לו הן מבחינת הפוטנציאל החינוכי הטמון בו. הפעילות מחוץ לכיתה מזמנת כר נרחב ללמידה חווייתית ולפעילות חברתית ערכית, כמו גם מפגש בלתי אמצעי עם תופעות נופאדם במקום התרחשותן.

ייחודו של היש"מ בשל"ח הוא בשיטת פעולה המבוססת על **שמח"ת היש"מ**.
שמח"ת - ראשי תיבות של ארבעה מאפיינים שבאמצעותם צוות של"ח פועל בשדה:

שיעור לחיים, מש"צים, חוליות משימה, תחרות

גיחת מיומנויות של"ח

הגיחה מגלמת את תמצית ההוויה של הפעילות האינטגרטיבית הייחודית של השל"ח וידיעת הארץ.

הגיחה היא התנסות מבוקרת של חיים בתנאים אחרים, בשדה, אשר מזמנת לתלמידים ולמורים לשל"ח וידיעת הארץ אפשרות ייחודית להביא לידי ביטוי את יכולותיהם, את מגוון כישורונותיהם ואת תחומי העניין של כל אחד מהם. זו חוויה שמאפשרת איזון בין הכישורים הרגשיים, המנטליים והפיזיים של התלמידים בזירות פעולה שונות: בבית הספר בזמן הלימודים, בבית אחרי שעות הלימוד ובפעילות בשדה במשך לפחות יומיים רצופים (36 שעות).

הפעילות מטפחת שיח בלתי אמצעי בין תלמידי שכבות הגיל בבית הספר ומעודדת שיתוף פעולה, עזרה הדדית וחילופי דעות. כן היא מאפשרת למנהיגות הצעירה (המש"צים) לבוא לידי ביטוי ולהוביל.

מסע משמעותי (ממ"ש)

מסע משמעותי הוא מסע חווייתי מאתגר שחברת בית הספר¹ משולבת בתהליך ביצועו. הממ"ש מעצים את תרבות הלמידה באמצעות חוויית ההתנסות וכך הטיול השנתי נהיה למסע משמעותי.

פרופיל המסע מציע דרכים לשילוב כלל מרכיבי הלמידה בבית הספר במסע, בהתאם לשיקולים החינוכיים. פרופיל המסע משמש שלד לעיצוב המסע.

היש"מ בשל"ח

מסע משמעותי

1 חברת בית הספר: מנהל בית הספר, רכזי שכבות, מחנכים, מורים מקצועיים, תלמידים, הורים וצוות מנהלה

1
תכנון

לתכנון המסע שותפים חברת בית הספר וספקי השירות ליציאה למסע. המשתתפים מעצבים יחד את התהליך השלם.

4
סיכום ועיבוד

העיבוד והסיכום מתקיימים בשיח במעגל, המסייע בגיבוש הדעה האישית בסביבת הדעות הקבוצתית, והם מאפשרים שינוי בתודעה שיוביל להתמרתה.

2
הכנה

כלל המורים המקצועיים והמחנכים בשכבת הגיל המשתתפת במסע ינחו את תלמידיהם באיתור חומר וידע הרלוונטיים להבנת התופעות וההתרחשויות שהם יתוודעו אליהם במסע.

5
מעשה

לתכנון המסע שותפים חברת בית הספר וספקי השירות ליציאה למסע. המשתתפים מעצבים יחד את התהליך השלם.

3
מפגש

המפגש הבלתי אמצעי עם השטח בהליכה במסלולים וההתבוננות בנוף ימחישו את התופעות ואת ההתרחשויות שנלמדו הלכה למעשה. האינטראקציה החברתית תעצים את החוויה ותאפשר למשתתפים גילוי עצמי וצמיחה אישית.

מסע כוכב של"ח

כוכב של"ח הינו מסע הכולל את כל מאפייני הממ"ש, המבוסס על ניהול עצמאי מלא של צוות השל"ח (מורים ומש"צים כאחד). מסלולי הסיור במסע מתחילים או מסתיימים בחניון הלינה או בסמוך לו. חניוני הלינה מותאמים לקליטת תלמידים בתנאי שדה משופרים, הכוללים גדר היקפית, משטחים להקמת אוהלים ולינה בשקי שינה, תאורה, שירותים, מטבח לבישול עצמי וחדרי לינה לצוות המחנכים. ממ"ש בכוכב של"ח מקנה יתרונות חינוכיים רבים לטיולים השנתיים של בתי הספר, מביא למעורבות רבה של מורי בית הספר ותלמידיו ומקטין עלויות.

המסע לירושלים
"נעלה לירושלים"

2. מסעות לירושלים

נעלה לירושלים

תוכנית מובנית ללימוד על העיר ירושלים, להכרתה ולסיור במסלולים שונים בה. כלל התלמידים, בכל אחד משלבי חינוכם, יסיירו בירושלים.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת:

ה' או ו', ז' או ט', י' או י"א

סיוע: השתתפות בחלק מעלות ההיסעים באמצעות ועדת טיולים מחוזית

כנס ארצי לנוער לציון איחוד ירושלים

השתתפות בית הספר בפעילות היא חובה.
כנס ארצי לנוער בירושלים לציון איחוד העיר מתקיים בכ"ז באייר, ערב יום ירושלים. תלמידי של"ח וידיעת הארץ לומדים על ירושלים ומסיירים ומבקרים באתרים ברחבי העיר (השתתפות תלמידי של"ח היא חובה). בסיומו של היום מתקיימת עצרת נוער מרכזית בהשתתפות שר החינוך ומנכ"ל משרד החינוך.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ז'-י'

סיוע: השתתפות בחלק מעלות ההיסעים

מסע על חומותיך

תוכנית חינוכית ערכית לגיבוש הזהות הישראלית בקרב תלמידי כיתות י'. מסע משמעותי בדרך אל העיר המשלב לינה בשדה ובאכסניות (ביום הראשון) וסיורים בעיר ירושלים ובאתריה. שיאו של התהליך החינוכי בטקס מרשים שבו יחולקו תעודות זהות למשתתפים.

מספר ימים: 4 ימים

שכבה מטיילת: י'

סיוע: השתתפות בחלק מעלות ההסעות.

מסע בשבילי ירושלים

המסע מתקיים במהלך החודשים סיוון-אייר, בהובלת מורי של"ח וידיעת הארץ ובתנאי שדה. שיאו בצעדות בירושלים. תינתן עדיפות למסעות שייערכו ביום ירושלים ויסתיימו בעצרת נוער ממלכתית בברכת הסולטן.

שכבה מטיילת: ז'-י"ב

מספר ימים: 2-4 ימים
(במקום הטיול השנתי)

סיוע: השתתפות בחלק מעלות היסעים

3. מסעות מעצבי זהות

תוכנית חינוכית ערכית לגיבוש הזהות הישראלית, יהודית, ציונית והומניסטית ולהעצמת חווית המסע המשמעותי, מסעות אלה יהיו במקום הטיול השנתי בשנה"ל.

מסע בשבילי המקורות - בעקבות התנ"ך

מסע בעקבות סיפורי תנ"ך במקום התרחשות האירועים ובהתייחסות למרחב. התלמידים יחוו את הסיפור התנ"כי בדרך בלתי אמצעית. הם יעיינו בפרקים שונים ויתודעו לדמויות ולהווי החיים בתקופה הנידונה.

שכבה מטיילת: ח'-ט'

מספר ימים: 3 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות המסע

מסע מגלים את הארץ - חפירות ארכיאולוגיות

מסע המשלב חפירות ארכיאולוגיות באתרים שונים ברחבי הארץ להעצמת חוויה של מסע משמעותי. המסע מתקיים בשיתוף רשות העתיקות בחבלי הארץ השונים.

שכבה מטיילת: ט'

מספר ימים: 3 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות ההיסעים

מסע בשביל הסנהדרין

מסע להעמקת הזיקה של בני הנוער לארץ ולמורשתה. במהלך המסע התלמידים משתלבים בחפירות ארכיאולוגיות בגליל. השביל מחבר בין חמשת תחנות הסנהדרין בנדודיה בגליל התחתון ונמשך לאורך 70 ק"מ - מבית שערים ועד טבריה.

שכבה מטיילת: ט'-'

מספר ימים: 4-5 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות ההיסעים

מסע ללעו"ל - ללומדה, לעובדה ולשומרה

מסע המשלב עבודת אדמה חקלאית ועבודות ביערות להעצמת חוויה של מסע משמעותי בחבלי הארץ השונים. תוכנית המסע מתקיימת בשיתוף עם עמותת 'השומר החדש' באתרים שונים.

שכבה מטיילת: י'

מספר ימים: 4-5 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות המסע

מסע ישראלי

מסע ישראלי הוא תהליך חינוכי לחיזוק הזהות המתפתח בשלושה צירים מקבילים: **ציר מעגלי ההתייחסות** - שתחילתו בפרט וסופו בהשתייכותו לעמו. **ציר הכרת הארץ** - שתחילתו באזור מרוחק וסופו בירושלים. **וציר מכלול נופאדם** - שתחילתו במסגרת נודדת במרחבי טבע ונוף וסופו במרחב מיושב.

שכבה מטיילת: י"א

מספר ימים: 6 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות המסע

מסע להכרת נופי הגליל והנגב

במסגרת תוכנית המסע בגליל ובנגב, התלמידים יתוודעו לנופאדם בגליל או בנגב: מורשת האדם, חלוציות, התיישבות, פיתוח ומורשת קרב. התוכנית מתקיימת בשיתוף הרשות לפיתוח הגליל והרשות לפיתוח הנגב.

שכבה מטיילת: ז'-ח'

מספר ימים: 2-3 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות המסע

מסע מגלים עצמאות

מסע ברוח מגילת העצמאות שממשיך את רצף המסעות המשמעותיים שהתקיימו בשכבות הגיל השונות ומוסיף לפתח העצמה ויישום של מיומנויות שנלמדו לאורך השנים באמצעות תרגול והתנסות. במסע זה יש התייחסות לפרדה ממערכת החינוך. מגילת העצמאות משמשת מצפן ערכי לתלמידים בדרכם להיות אזרחי מופ"ת (מעורבים ופעילים ותורמים) במדינה.

שכבה מטיילת: י"ב

מספר ימים: 5 ימים

סיוע: השתתפות בחלק מעלות המסע

הממונה על של"ח וידיעת הארץ במחוז יאשר לבתי הספר את המסעות, את הפעילויות ואת הסיוע בהתאם לתוכנית ובכפוף להקצאות משרד החינוך.

ועדת הטיולים המחוזית תאשר את המסעות, את הפעילויות ואת הסיוע בהתאם לתוכנית ובכפוף להקצאות משרד החינוך.

4. מנהיגות מש"צים

מנהיגות משצים

גולת הכותרת של המקצוע של"ח וידיעת הארץ היא בטיפול מנהיגות צעירה בקרב תלמידים שבחרו להיות מש"צים מובילי של"ח צעירים.

מי הם המש"צים

מש"צים הם אחד מעמודי התווך בהפעלת התוכנית החינוכית של של"ח לידיעת הארץ. מסגרת המש"צים נועדה לגבש שכבה איכותית, משפיעה ומובילה בקרב הנוער. המש"צים (תלמידים מחטיבות הביניים ומהחטיבה העליונה) פעילים בבית הספר ובשדה בפעילויות חברתיות שונות במסגרת פעילויות של"ח וידיעת הארץ. הכשרת המש"צים לשלביה השונים והתנסותם בתפקידי מנהיגות יפתחו בבוגרים מודעות, מעורבות, אחריות אישית וציבורית, מסירות ומחויבות ערכית לעמם, לארצם ולמולדתם. המש"צים יתרמו מחילם לקהילה ולחברה וישמשו דוגמה ומופת לחבריהם.

הנהגת מש"צים מחוזית

שלב	הכשרה
פש"צים - כיתה ח'	הכשרה בסיסית - ראשיתה בכיתה ח' וסיומה בקורס קיץ בחופשה שבין כיתה ח' לכיתה ט'. ההכשרה כוללת: מפגשים סדירים אחת לשבוע בביה"ס ומפגשים מחוזיים וארציים בפגרות. שני כנסים - בחנוכה (כוכב של"ח במדבר יהודה ובנגב) ובפסח (גיחה מחנאית) חופשת הקיץ: התנסות בהדרכה במבצע לאומי מצילים חיים - קורס הסמכה למש"צ
מש"צים - כיתה ט'	פעילות שוטפת בבתי הספר באשכולות שני כנסים - כנ"ל חופשת הקיץ - קורס מתקדם לפיתוח יזמות בשל"ח וידיעת הארץ בקהילה ובסביבה.
הכר את היישוב שלי לכיתות ד'-ה'	פש"צים ומש"צים, בהנחיית מורים לשל"ח, יוצאו לפועל סיור לכיתות ד'-ה' ביישוב שבו הם מתגוררים.
מש"צים מתקדם - לבוגרי כיתות ט'	המשך ישיר לקורס הבסיסי והכנה לפעילות הנהגת המש"צים. בקורס התלמידים ירכשו מיומנויות חברתיות ושדאיות נוספות.
קורס סיון - לבוגרי כיתות י'	מיומנויות סיור וניווט, הרחבת יכולות הארגון והמנהיגות וידע בתחום ידיעת הארץ ומורשת קרב.
קורס הישרדות - לבוגרי כיתות י"א. מסע אתגרי מסכם ליישום המיומנויות	שלב א' אימון המשלב חפירות ארכיאולוגיות ולמידת מיומנויות שטח הנדרשות לקורס הישרדות. שלב ב' בניית רפסודות והשטתן לחציית הכנרת. שלב ג' מסע המזמן אתגר פיזי ומנטלי, הבוחן את רוחו של האדם ואת כוחו הלכה למעשה. במסע המש"צים יישמו את הידע, את המיומנויות ואת הניסיון אשר רכשו במהלך ההכשרות והפעילות.
קורס ש"ש-ב"ש - לבוגרי כיתות י"ב	מיועד לבוגרי י"ב המתנדבים לשנת שירות ולשירות לאומי שהם בוגרי הכשרות המש"צים. קורס ההכשרה הבסיסי לתפקיד מספק כר פורה להתנסות בהיבטים פדגוגיים ובמיומנויות שדה הנדרשים לפעילות במקצוע של"ח וידיעת הארץ ולהפעלת המש"צים.

הנהגת המש"צים המחוזית היא מסגרת המשך לפעילות המש"צים בחטיבות הביניים ובתיכון והיא מיועדת לתלמידי כיתות י'-ו"ב. ההנהגה משמשת בית למש"צים אשר בבית ספרם לא מתקיימת פעילות של"ח בשכבות הגבוהות והם מעוניינים לתרום ולהשפיע באמצעות המנהיגות הצעירה של של"ח וידיעת הארץ.

5. תכניות ומפעלים ארציים ומחוזיים בשל"ח

שבוע אהבה
לטבע

שבוע אהבה לטבע

התלמידים משלבים פעילות תורמת במהלך יום שדה או במסע ומבצעים ניקיון במסלול, פריצת שביל, אחזקת שביל, עקירת מינים פולשים, בניית טרסות או כל פעילות תורמת אחרת.

של"ח בשביל ישראל

במהלך שבוע אהבה לטבע, אגף של"ח וידיעת הארץ מקיים את הפרויקט הייחודי של"ח בשביל ישראל, שבו התלמידים לומדים על השביל ועל משמעותו, עוסקים בשיפוץ השביל, בסימונו ובניקיו. בכך משלבים למידה והתנסות חווייתית עם תרומה ערכית לסביבה.

שכבה מטיילת: ח' - י'

מספר ימים: יום אחד במהלך י"מ.

צעדה בעקבות שיירת הל"ה

צעדה במסלול שבו צעדו ל"ה לוחמי הפלמ"ח בדרכם לתגבר את גוש עציון הנצור במלחמת העצמאות. במהלך הצעדה, התלמידים נחשפים לסיפוריהם האישיים של הלוחמים, לאירועי התקופה ולערכי המסירות והנתינה שאפיינו את הלוחמים בתקופה ההיא. התוכנית מתקיימת במסלולים לסיור יום ולסיור לילה.

שכבה מטיילת: ח' - י'

מספר ימים: יום אחד

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים רק למשתתפים בצעדת הלילה

צעדת הבקעה בארץ המרדפים

סיורים בעקבות לוחמים ולהכרת חבל ארץ המרדפים בבקעת הירדן שלאחר מלחמת ששת הימים. בסיומם יתקיים טקס לזכרו של השר רחבעם זאבי ז"ל באנדרטת הבקעה.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ח' - י'

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים

מרוץ הר שושנים

יום טבע ומרוץ ניווט להתמצאות בשטח ולהכרת הארץ לזכרו של סגן יואב הר שושנים, שנפל בקרב עם מחבלים בלבנון בשנת תשנ"ד.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ח' - י'

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון

הצעדה מתקיימת בין יום הזיכרון לשואה ולגבורה לבין יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, לזכרם של שורדי השואה שהיו נצר אחרון למשפחותיהם ושנפלו במלחמת העצמאות ואין פוקד את קבריהם. האירוע המרכזי מתקיים בירושלים, בשביל המחבר בין יד ושם והר הרצל. שיאו של היום בעצרת נוער מרכזית סמוך לאנדרטת הנצר האחרון. **אירועים נוספים מתקיימים במחוזות השונים.**

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ח' - י'

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים

צעדת השביל
המחבר -
נצר אחרון

חידון גדולי האומה

חידון אינטרנטי להכרת קורותיהם, מורשתם, וערכיהם של נשיאים ושל ראשי ממשלה אשר הלכו לעולמם. מתוך כלל הכיתות המשתתפות, 25 כיתות עולות לגמר ומשתתפות באירוע חידון גדולי האומה המתקיים בירושלים והכולל סיורים באתרים שיש להם זיקה לפועלם של האישים. לשלוש הכיתות הזכות בחידון מוענק פרס.

שכבה מטיילת: ז' - ט'

מספר ימים: יום אחד

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים והוזלה בעלות הכניסה לאתרים ולמוזיאונים.

חלוצים בעל כורחם

סיפורן של המעברות ושל עיירות הפיתוח וסיפור תרומתם של העולים למדינת ישראל בראשית ימיה יודגשו בתחקור ובתיעוד של ראשוני המתיישבים, מקימי העיירה ובונה, להנצחת פועלם ותרומתם לבניין הארץ. הפעילות תכלול תרומה לקהילה וסיורים בעיירות פיתוח.

שכבה מטיילת: ז' - י"ב

מספר ימים: יום אחד

סיוע: השתתפות בעלות היסעים

תוכנית להנצחת בנימין זאב הרצל

מסיורים בעקבות דמותו ופועלו של הרצל. שיאו של תהליך חינוכי-ערכי זה, שכולל סיורים ולמידה בכיתה, יתקיים ביום פטירתו, כ' בתמוז.

שכבה מטיילת: ח' - י'

מספר ימים: יום אחד

סיוע: השתתפות בעלות היסעים

סיורים לציון יום מורשת זאב ז'בוטינסקי

יום זה מתקיים ב"ב בטבת, יום הולדתו של זאב ז'בוטינסקי - שהיה מגדולי ההוגים של המחשבה הציונית ושל והמעשה הציוני. התלמידים המשתתפים בתוכנית יעברו תהליך הכנה בבית הספר, והסיורים יהיו שיאו של תהליך חינוכי-ערכי זה.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ח' - י'

סיוע: השתתפות בעלות ההיסעים

הנצחת נשיאים וראשי ממשלה

התוכנית החינוכית להנצחת נשיאים וראשי ממשלה מתבצעת בשיתוף משרד ראש הממשלה. באמצעות התוכנית, התלמידים יתוודעו לדמותם של נשיאי המדינה ושל ראשי הממשלה שהלכו לעולמם ולפועלם. הסיורים יהיו שיאו של תהליך חינוכי-ערכי.

מספר ימים: יום אחד

שכבה מטיילת: ח'-י'

סיוע: השתתפות בהיסעים

המסעות, הפעילויות והסיוע יאושרו בהתאם לתוכנית שתוגש לממונה של"ח וידה"א במחוז ובכפוף להקצאות משרד החינוך.

מפעלים ארציים
ומחוזיים

6. פעילות של"ח וידיעת הארץ במחוזות

התלמידים משתתפים במפעלים מחוזיים ויחודיים כחלק מפעילויות של"ח וידיעת הארץ במטרה להעשיר את חוויית הלימוד להכרת הארץ ולאהבה, לתרום לקהילה, לסביבה והחברה ולפתח מיומנויות.

מחוז צפון

ניווט ביריה - סיור וניווט לזכרו של סמל ברוך בן שמעון ז"ל הנעשה בשיתוף פעולה בין אגף של"ח ויחידת הצנחנים. בסיור משתתפים מאות תלמידים וחיילים במסלולים בדרגות קושי שונות.

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון במחוז - סיורים בנושא משואה לתקומה המתחילים במוזיאון לוחמי הגטאות וממשיכים בצעידה מנהריה לשבי ציון. התלמידים פוקדים את קברי חללי נצר אחרון הסמוכים למקומות היישוב ומשתתפים בעצרת בבית הקברות הצבאי.

של"ח בשבילי הלב - יום פעילות שיא משותף לצוותי של"ח ולבתי ספר של החינוך המיוחד. הפעילות המשותפת כוללת סיורים בהדרכת המש"צים, ארוחה משותפת וטקס סיום.

מחוז חיפה

מסע בעקבות משחררי העיר חיפה - מסע מסורתי של תלמידי העיר חיפה בעקבות הלוחמים המציין את נתיב הקרבות ואת סיפורי הלחימה והגבורה במערכה לשחרור העיר חיפה במלחמת העצמאות. במהלך הסיורים, התלמידים פוגשים לוחמים ותיקים ממשחררי העיר. את הסיורים מדריכים מש"צים.

חברה ערבית

יום מורשת בחברה הערבית - יום סיור שבו המש"צים מחזקים את הזהות הקולקטיבית חברתית-תרבותית. נציגים מכל בתי הספר בחברה הערבית משתתפים ביום זה ומסיירים באתרים תרבותיים מייצגים. שיאו של היום בטקס מרכזי משותף.

לתת באהבה בחברה הערבית - המש"צים עורכים מבצע התרמה של דברי מאכל ביישוב שלהם במהלך חודש הרמדאן ומחלקים את מצרכי המזון לנזקקים. הפעילות מתבצעת בשיתוף הרשויות ומשרד הרווחה.

מחוז מרכז

חידון של"ח וידיעת הארץ - חידון מובנה בנושאי של"ח וידיעת הארץ המורכב מחלק עיוני וחלק מעשי והנערך בשלושה שלבים: בית ספרי, אזורי ומחוזי. מטרת החידון היא להעמיק את הידע על אודות ארץ ישראל, להעצים את חוויית לימודי של"ח וליצור גאווה בית ספרית.

בעין המצלמה - תחרות צילומים שצילמו תלמידים במהלך פעילות של"ח ובספורים בנופי הארץ.

של"ח עם חינוך מיוחד - יום פעילות מחוזית משותפת לצוותי של"ח וידיעת הארץ ולבתי ספר של החינוך המיוחד.

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון במחוז - התלמידים מסיירים באתרים המנציחים את זכר השואה, פוקדים קברים של חללי נצר אחרון בחלקה הצבאית בבית העלמין ברחובות ומשתתפים בטקס מחוזי.

מחוז דרום

כוכב של"ח רשותי - תלמידי כיתות ט' מן העיר אשדוד מקיימים שלושה ימי מסע כוכב בגליל העליון בהדרכה מלאה של מורים לשל"ח ושל מש"צים מאשדוד.

חידון הנגב - תחרות מחוזית בידיעת הארץ ובמיומנויות של"ח המתבצעת במתודת מחפשים את המטמון.

של"ח מלב אל לב - פעילות של"ח בשיתוף תלמידים של החינוך המיוחד. **נעלה לירושלים רשותי** - תלמידים מיישובים שונים במחוז עולים לירושלים לספורים שמדריכים מש"צים ומורים לשל"ח וידיעת הארץ. בסיום היום, מתקיים טקס סיום רשותי.

מסע חובק ישראל לשכבה י' - מתקיים בכמה בתי ספר.

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון - ספורים בנושא משואה לתקומה המתחילים במוזיאון קיבוץ יד מרדכי. משם התלמידים יוצאים לספורים בנתיבי קרבות תש"ח ובעקבות חללי נצר אחרון. הספורים מסתיימים בעצרת בבית הקברות הצבאי שבקיבוץ נגבה.

מחוז ירושלים

צעדת הל"ה - צעדה בעקבות לוחמי הל"ה בדרכם לגוש עציון. של"ח במחוז ירושלים מציין את יום נפילתם בצעדה של אלפי תלמידים במסלול יום ובמסלול לילה.

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון - צעדה מבקעת הקהילות ביד ושם להר הרצל בעקבות חללי נצר האחרון. הצעדה מסתיימת בטקס באנדרטת הנצר האחרון בהר הרצל.

חינוך מיוחד - ימי פעילות משותפים לצוותי של"ח ולתלמידי החינוך המיוחד ויום פעילות שיא.

יום ההגנה, י"א באדר (יום נפילת תל חי) - צעדה מהקסטל, שם התחולל קרב מכריע במלחמת העצמאות, להר הרצל, שבו קבור חוזה המדינה היהודית. יום זה מתמקד בחלוציות, בהתנדבות ובנתינה, ובחוט המקשר בין הציונות של בנימין זאב הרצל, יוסף טרומפלדור, לוחמי תש"ח והנוער של היום.

צעדה בעקבות נחמיה כהן ז"ל

נחמיה כהן ז"ל, שנוлд בירושלים והתחנך בה, הוא החייל המעוטר ביותר בצה"ל - בעל חמישה עיטורים. לזכרו הוקם בשכונת אבו טור בית נחמיה - מרכז ההכנה לצה"ל העירוני של ירושלים. במסלול הצעדה, מבקרים בתחנות חייו המדגישות את הערכים לפיהם פעל: שייכות, זהות, אהבת הארץ ושיאפה למצוינות אישית.

מחוז תל אביב

של"ח בשבילי הלב - יום פעילות שיא משותף לצוותי של"ח ולבתי ספר של החינוך המיוחד. תלמידי החינוך המיוחד פוגשים קבוצות מש"צים לאורך השנה, והפעילות ביום השיא כוללת סיורים בהדרכת המש"צים, ארוחה משותפת וטקס מרגש.

צעדת השביל המחבר - חללי נצר אחרון במחוז - התלמידים מסיירים באתרים המנציחים את זכר השואה ופוקדים קברים של חללי נצר אחרון. בתום הסיורים, התלמידים מתכנסים לטקס זיכרון מחוזי בחלקה הצבאית בבית העלמין שבקריית ענבים.

7. תוכנית הליבה להכרת הארץ ולאהבת המולדת

תוכנית הליבה להכרת הארץ ולאהבת המולדת מסייעת לכלל מוסדות החינוך ברשות המקומית בעיצוב משותף של תהליך חינוכי מובנה, המוביל את התלמידים להיכרות שיטתית עם ארץ ישראל, מכיתה א' ועד י"ב. מסלולי הסיור בתוכנית מתפתחים במעגלים, מהקרוב אל הרחוק, ומותאמים לתוכניות הלימודים ולסביבת מגורי התלמידים.

תוכנית סיורים וטיולים זו מתבססת על העקרונות שנקבעו בחוזר מנכ"ל (טיולים - היבטים פדגוגיים-ארגוניים, בטיחותיים וביטחוניים בפעילות חוץ בית ספרית תשע"ז (ב))

בכל שנה, בתי הספר יגישו תוכנית טיולים שנתית לכל השכבות בהתאם לתוכנית הליבה להכרת הארץ ולאהבתה לוועדת הטיולים המחוזית.

חוזר מנכ"ל
לפעילות חוץ בית
ספרית

תוכנית הליבה
להכרת הארץ
ולאהבתה

פרק ד': הכשרה לתפקיד ואופק חדש

החל משנת הלימודים תשע"ז, חלה רפורמת אופק חדש גם על מורי של"ח וידיעת הארץ. ככלל, עקרונות הפיתוח המקצועי של כלל עובדי ההוראה יחולו אף הם על מורי של"ח וידיעת הארץ. עם זאת, בשל ייחודיות התפקיד ובשל האחריות הרבה המוטלת על מורי השל"ח וידיעת הארץ בעבודה עם התלמידים בשטח, הוגדרו סעיפים ייחודיים למורי של"ח וידיעת הארץ כמפורט להלן:

הכשרה ייחודית הנפרשת לאורך שלוש השנים הראשונות לעבודתם בהוראת של"ח וידיעת הארץ, הכוללת:

1. הכשרת בסיס מרוכזת במהלך החודשים אוגוסט-ספטמבר.
2. המשך הכשרת בסיס מחוזית לאורך שנת הלימודים.
3. ביצוע חמישה צירי מסעות להכרת חבלי ארץ (מוצעים שישה צירי מסע, צירי השנה הראשונה -מדבר יהודה וגליל עליון - הם חובה. בשנתיים שלאחר מכן, יש להשתתף בשלושה מסעות מתוך ארבעה).
4. סדנת סטאז' ייעודית בשל"ח וידיעת הארץ (ראו פירוט בטבלה).

הכשרה זו הכרחית לקבלת רישיון לעסוק בהוראת של"ח וידיעת הארץ.

שנה	סוג ההכשרה	מועד	הערות	אופק חדש
שנה ראשונה	הכשרה ייעודית וממוקדת לתפקיד מורי של"ח וידיעת הארץ	מפגשי היערכות והיכרות באוגוסט	יומיים בודדים	ההכשרה הבסיסית לתפקיד, כולל סדנת הסטאז', אינה מוכרת לשעות אופק או לקידום בדרגה.
		שלב א' - במהלך בספטמבר.	המשך ההכשרה בימים רצופים שאינם פוגעים במערכת (א' או ב'), כולל ימי שישי	
		שלב ב' - לאורך השנה	מפגשים שיתקיימו במחוז ועל פי תוכנית מחוזית.	
	סדנת סטאז' ייעודית	לאורך כל השנה בימי א' (פעם בשבועיים, לאחר שעות העבודה)	סדנה זו מיועדת: 1. למורים חדשים במערכת שנמצאים בשנת ההתמחות. 2. למורים בעלי ותק של עד חמש שנים שטרם השתתפו בסדנת סטאז' כלשהי.	
שנה שנייה ושלישית	סדנת פרק השדה	סדנה זו תתקיים במהלך פרק א'.	תנאי סף: מורים הפטורים מסטאז' ייחודי לשל"ח וידיעת הארץ ישתתפו בסדנה זו בשני תנאים: 1. השתתפו בעבר בסדנת סטאז'. 2. בעלי ותק של חמש שנים ומעלה במערכת החינוך. הקבלה לסדנה זו מותנית באישור הפיקוח על עמידה בתנאי סף אלו.	30 שע' אופק לכל ציר מסע.
	הכרת צירי מסעות (בכל שנה בשני חבלי ארץ)	לפני חופשת חנוכה ואחרי חופשת פסח (במהלך שנת הלימודים)	שנה ראשונה: מדבר יהודה וגליל עליון (חובה!)	
שנה שנייה ושלישית	הכרת צירי מסעות (בכל שנה בשני חבלי ארץ)	לפני חופשת חנוכה ואחרי חופשת פסח (במהלך שנת הלימודים)	שנה שנייה: הר הנגב וגולן שנה שלישית: הרי אילת וגליל תחתון	✓ שנה שנייה ושלישית בחירה בשלושה צירי מסע לביצוע מתוך ארבעה. ✓ כל ציר מסע מוכר ל-30 שעות לאופק. ✓ פטור מצירי מסע בשנה השנייה והשלישית יינתן: * לבעלי תעודת מדרך במערכת החינוך לאזורים אלה (תו תקן) בתוקף. * לבעלי תעודת מורי דרך בתוקף. * הפטור יתאפשר רק לאחר הצגת תעודה (בסמך לרישום) ולאחר אישור הפיקוח הארצי בלבד !

תהליך ההכשרה למורה של"ח וידיעת הארץ נמשך שלוש שנים, במהלך העבודה השוטפת בבית ספרו לאורך שנת הלימודים. כלל המורים לשל"ח וידיעת הארץ במחוז משתתפים בסדרת מפגשי תוכן במהלך השנה. בנוסף, כל מורה משתלם בבית ספרו בנושאי הוראה וחינוך בהתאם לצורכי בית הספר ולמדיניות של מנהל בית הספר.

תהליך ההכשרה השלם של מורי של"ח וידיעת הארץ:

1. הכשרה בסיסית שלב א' - כוללת בחלקה לינה ומתקיימת בחודשים אוגוסט-ספטמבר.
2. הכשרה בסיסית שלב ב' - מפגשים לאורך השנה ברמה מחוזית לפי תוכנית שיפרסם הרפרנט המחוזי להכשרת מורי השל"ח וידיעת הארץ החדשים במחוז.
3. הכשרה להכרת חבלי ארץ - במהלך שלוש שנות העבודה הראשונות, מתקיימות הכשרות ארציות להכרת חבלי ארץ (צירי מסעות) בנות חמישה ימים. ההכשרות מתקיימות בשבוע שלפני פגרות או בשבוע שלאחריהן (חנוכה, פסח). קודם להן יום הכנת החניכים.
4. מורה חונך: בשנה הראשונה, המורה ישתתף בסטאז' ייעודי לשל"ח וידיעת הארץ. בנוסף, יוענק לו ליווי צמוד של ממונה של"ח וידיעת הארץ במחוז, וכן של מנחים מקצועיים. המועמדים יחתמו על התחייבות להשתתף ולעמוד במטלות השתלמויות אלה כתנאי להעסקתם. השלמת השתלמויות אלה היא תנאי לקבלת רישיון לעיסוק בהוראת של"ח וידיעת הארץ, כנאמר בחוזר מנכ"ל תשעה/4 (ג), ט' בכסלו התשע"ה, אחד בדצמבר 2014: התמחות וכניסה להוראה.

הכשרת בסיס למורי של"ח וידיעת הארץ

הכשרת מורה חדש לשל"ח וידיעת הארץ כוללת הכשרת בסיס בשני שלבים וחמש הכשרות להכרת צירי מסע בחבלי ארץ. ההכשרה נפרשת על פני שלוש שנות עבודתו הראשונות של המורה.

הרעיון המרכזי בהכשרה: אפיק הפעולה העיקרי הוא הפעלת תוכנית חינוכית רב שנתית הממוקדת בשדה, באמצעות מורים שהוכשרו לכך.

הייחודיות של אגף של"ח וידיעת הארץ היא בהתמקדות החינוכית-ערכית ובשאפה להוביל בני הנוער לקבל על עצמם אחריות בתחומי הסביבה, החברה והלאום - באיזון ראוי בין האחריות לכלל ובין המימוש העצמי. זאת מתוך הבנה כי קיומה של חברת מופת במדינת ישראל תלוי במידה רבה באחריות שנקבל על עצמנו להוביל לכך.

מטרת הכשרת המורים החדשים בשל"ח וידיעת הארץ: מטרת ההכשרה היא להקנות למורה החדש את הכלים המתאימים ולפתח בו את המיומנויות הנדרשות להפעלת התוכנית החינוכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" - למימוש ייעוד האגף וחזונו, באמצעות צוות של"ח, בבית הספר, בכיתה ובשדה.

רציונל הכשרת המורה לשל"ח וידיעת הארץ: קורס ההכשרה מקנה למורה של"ח וידיעת הארץ את הכלים הבסיסיים והמרכזיים הנדרשים לו להשגת המטרות והיעדים החינוכיים

שבאים לידי ביטוי בתוכנית החינוכית "דרך ארץ בדרכי הארץ".

כמקצוע הממוקד בחינוך לערכים, אחריות היא תמצית המסר הערכי של התוכנית החינוכית בשל"ח וידעת הארץ - "דרך ארץ בדרכי הארץ". לביצוע תפקידו, המורה נדרש ללמד, להדריך, להנחות ולפעול בדרכים ייחודיות המשלבות פעילות בשדה ובכיתה. המורה נדרש לפתח בקרב התלמידים מודעות ואחריות לשל"ח (במשמעות של הסביבה הטבעית והאנושית שבה כולנו חיים: שדה - טבע, לאום - מדינה וחברה) בארץ ישראל ולחנכם לסקרנות ולהתבוננות בסביבתם, זאת באמצעות שיטת מכלול הנופאדם שתוביל להבנת מקומם כמשפיעים וכמושפעים ולאהבה לארץ ולמדינה.

על המורה לשל"ח וידעת הארץ לגלות ידע ולהפגין יכולות בשני תחומים הנובעים מאופי המקצוע: בתחום המקצועי-פדגוגי, המשלב בין תחומי דעת שונים; ובתחום ארגוני-מקצועי, הדורש מיומנויות ניהול והקפדה על היבטי ביטחון ובטיחות התלמידים בפעילות.

- **בתחום המקצועי-פדגוגי:** על המורה לשל"ח וידעת הארץ להפגין שליטה ויכולת הוראה בנושאים מתחומי דעת נוספים: בוטניקה, גיאוגרפיה, היסטוריה, ארכיאולוגיה ועוד. על המורה לשלב בין תחומי דעת אלו ולהציגם בפני תלמידיו לשם השגת המטרות החינוכיות-ערכיות-לימודיות. הצגת התחומים לא תיעשה במישור הידע בלבד, אלא תלווה בשאלות המובילות לנגיעה אישית: מה התלמיד לומד מתופעה כזו או אחרת, מה השפעתה על חייו כיום וכיצד צריך לנהוג בעקבות כך.

- **בתחום הארגוני-מקצועי:** היציאה מבית הספר עם התלמידים דורשת מהמורה לשל"ח וידעת הארץ יכולות ומיומנויות לבניית פעילויות של"ח, ארגון וניהול. עליו להיות בעל יכולת לבניית תקציב שנתי ולניהול נכון ומסודר של תקציב הסירים והטיולים ובעל יכולת ארגון ועבודה עם גורמים חיצוניים, כמו חברות טיולים, אוטובוסים ואבטחה. כמו כן הוא נדרש ליכולת ניהול צוותים, כדוגמת: נהגים, מאבטחים, מדריכים שהוא שכר לסיוע, צוות המורים והמחנכים והתלמידים. לבד ממיומנויות הארגון והניהול, נדרש המורה גם להפגין מקצועיות שתאפשר לאחרים לראות בו בר סמכא ונדרש ממנו להיות מגיש עזרה ראשונה ולרענן את ידיעותיו בנושא זה ובכל נושא הביטחון והבטיחות בהובלה בשדה מידי שנה בשנה.

מטרות ההכשרה

- **בתחום הערכי-פדגוגי:** בוגרי הכשרת המורים לשל"ח וידעת הארץ יכירו את הכלים הנדרשים להפעלת התוכנית החינוכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" וידעו לשלב ולהנחיל מסרים ערכיים וחינוכיים המביאים להכרת הארץ ולאהבת המולדת ולטפח רוח צוות ונכונות לשיתוף פעולה בקרב התלמידים ובקרב הצוות החינוכי.
- **בתחום הדעת:** בוגרי הכשרת מורי של"ח וידעת הארץ ידעו להפעיל את התוכנית "דרך ארץ בדרכי הארץ" (על פי תפיסת מכלול "נופאדם") בשילוב כיתה-בשדה בתהליך ההוראה, ההדרכה וההנחיה.

- **בתחום המיומנויות:** בוגרי הכשרת מורי של"ח וידיעת הארץ ירכשו מיומנויות להובלה ולשהייה בשדה וירכשו מתודיקה של הדרכה ושל הנחיה מתחום החינוך הבלתי פורמלי לצורך הפעילות בשדה ובכיתה.
 - **בתחום הארגון והלוגיסטיקה:** בוגרי הכשרת מורי של"ח וידיעת הארץ ידעו לתכנן ולנהל פעילות של"ח בשדה לפי הנהלים הנדרשים.
- למימוש המטרות וליישומן, בוגרי הכשרת מורי של"ח וידיעת הארץ יתנסו בהוראה, בהדרכה ובהנחיה של פרקים נבחרים מהתוכנית החינוכית בכיתה ובשדה.

א. מבנה תוכנית הכשרת הבסיס **(פדגוגיה, ידע, מיומנויות, התנסות)**

תהליך הכשרת מורה חדש לשל"ח וידיעת הארץ מתחיל בהכשרה בסיסית בת שני שלבים: שלב א' מתקיים במשך 17 ימים, שחלקם כוללים לינה - באכסניה או בתנאי שדה. היקף שלב א' הוא 180 שעות.

בשלב ב' יתקיימו שבעה-שמונה מפגשים לאורך שנת הלימודים ברמה מחוזית. היקף שלב ב' הוא 70 שעות.

סך כול תהליך ההכשרה הוא 250 שעות, כנדרש בחוזר מנכ"ל. תהליך ההכשרה כולל לימוד, הבנה והתנסות ובנוי בהתייחסות לשלושת צירי המיומנויות הנדרשים:

1. הכרת התוכנית החינוכית.

2. מיומנויות הנחיה, הדרכה והובלה בשדה.

3. מיומנויות גיחה מחנאית.

ימים ראשון ושני בשבוע מיועדים להוראה של המורה בפועל בכיתות. יתר ימי השבוע יוקדשו ללמידה בהכשרה (ייתכנו שינויים במבנה זה בהתאם ללוח השנה). במהלך ההכשרה וטרם כניסת המורים החדשים לכיתות, ניתנים להם הכלים ואפשרויות ההתנסות הנדרשים לביסוס הביטחון העצמי של המורה החדש והמסוגלות שלו לעמוד מול כיתה ולנהל שיעור. עם כניסתם הראשונה לכיתה, המורים החדשים מקבלים ליווי צמוד מטעם המחוז.

מטלות

במהלך ההכשרה ולאחריה, חניכי ההכשרה נדרשים לבצע מטלות מספר, כמפורט:

1. העברת שיעורי הדגמה בכיתה - בהתאם למטלות שייתן צוות ההדרכה בקורס.
2. תכנון, הכנה והובלה של יש"מ לימודי - בהתאם למטלות שייתן צוות ההדרכה בקורס.
3. ביצוע תפקיד ארגוני או מנהלתי ביציאה לשדה או תפקיד חניך תורן.
4. כתיבת עבודה: ההכשרה נחלקת לשני שלבים. בכל שלב יש להגיש עבודה נפרדת.
5. ביצוע מבחן בנושא ביטחון ובטיחות בטיולים על הנהלים ועל ההוראות שבחוזר מנכ"ל: "הוראות קבע לטיולים ופעילות חוץ בית ספרית במערכת החינוך: היבטים פדגוגיים, ארגוניים, בטיחותיים וביטחוניים (עו/7(ב), כ"ב באדר א' ה'תשע"ו, שניים במרס 2016) עמידה בהצלחה במבחן כבר בתחילת השנה היא תנאי להמשך ההכשרה.
6. ביצוע מבחן בנושא מחנאות וכפיתות.
7. על החניך להחזיק בתעודת מגיש עזרה ראשונה בתוקף (44 שעות).

ציון עובר בכל המטלות 80, למעט במבחן בטיחות וביטחון שבו הציון העובר הוא 90 .

ב. רציונאל הכשרת הבסיס

- תהליך הלמידה בהכשרת המורה לשל"ח וידיעת הארץ כולל לימוד הרציונל של התפקיד, הדגמה והתנסות באמצעות אימון חניך. קורס המורים נחלק לשני שלבים.

הכשרה בסיסית שלב א'

בשלב זה נלמדת סדנת "מכלול הנופאדם בארץ ישראל" על בוריה ומודגמת במלואה על ידי צוות ההדרכה. סדנות נבחרות אחרות - כמו מפגש טבע בארץ ישראל, ההר כערש האומה וירושלים בירת ישראל - נלמדות בתהליך הכולל למידת הרציונל והתנסות החניכים בהעברת השיעורים ובהובלת יום שדה מתאים. את שלב זה של ההכשרה מוביל צוות ההדרכה של ההכשרה, שבו נציגים מכל שבעת המחוזות.

הכשרה בסיסית שלב ב'

בשלב זה, החניכים ילמדו ויתנסו במסגרת מחוזית במטרה לתת מענה והתייחסות מיוחדת לאזור המחוז ולהכיר את היש"מ המתאים לו. כמו כן, יילמדו תכנים שונים בתחומים פדגוגיים, מנהליים ולוגיסטיים ותתאפשר חשיפה לתכנים ולפרויקטים מחוזיים. באמצעות ההתנסות, החניכים מפתחים כישורי התנהלות והובלה בשדה ורוכשים מיומנויות הדרכה והנחיה בו, על פי עקרונות החינוך הבלתי פורמלי (חב"פ) וברוח של"ח. את שלב זה של ההכשרה ינחה רפרנט מחוזי, האמון על הכשרה ועל ליווי המורים החדשים במחוז, או נציג מטעם המחוז לנושא הנלמד.

רציונל תוכנית ההכשרה

ההכשרה הבסיסית מכוונת להקנות למורה כלים בסיסיים להשגת המטרות והיעדים של המקצוע במהלך עבודתו. ההכשרה מתמקדת בשלושה עוגנים הנוגעים לתחומי עבודת המורה לשל"ח וידיעת הארץ: תחום פדגוגי, תחום מיומנויות תרבות ח"י השדה ותחום המנהלות והלוגיסטיקה.

ההכשרה בתחום הפדגוגי, נחלקת לשני תחומים:

א. עיסוק בתוכנית החינוכית-לימודית של של"ח וידיעת הארץ.

ב. עיסוק במיומנויות הוראה והדרכה בכיתה ובשדה.

בכל אחד משלבי ההכשרה, התחומים הרלוונטיים יבואו לידי ביטוי בכמה מפגשים בין החניך לבין צוות ההכשרה, על פי תוכנית הקורס. מתוך כך ובהתאמה למסגרת הזמן הנדרשת להכשרת מורה לשל"ח וידיעת הארץ, הוגדרו הנושאים והיקפם וכן תוכן מבנה תוכנית ההכשרה.

דרך הלימוד בתהליך ההכשרה מתבססת על לימוד תכנים שונים מתוך התוכנית החינוכית ועל ניתוחם, זאת באמצעות תרגול והתנסות. נושאים מסוימים העומדים בפני עצמם, כגון מיומנויות ניווט, מתורגלים אגב התנסות בפעילות בנושא אחר. לדוגמה: מיומנויות הניווט נלמדות בפני עצמן, אך מתורגלות בכל יציאה לשדה.

התחום הפדגוגי נחלק לשניים: הכרת התוכנית החינוכית ורכישת מיומנויות הוראה, הדרכה והובלה בשדה.

הכרת התוכנית החינוכית

רעיון מרכזי: הכרה כללית של התוכנית החינוכית והעמקה ברציונל התוכנית ובסדנת "של"ח - מכלול הנופאדם בארץ ישראל", שהיא סדנת היסוד שעליה נשענת התוכנית החינוכית כולה, פותחת את תוכנית ההכשרה. סדנת היסוד נלמדת כמתודה מרכזית ומודגמת על ידי צוות ההדרכה. לאחר מכן, ולשם הרחבת הלימוד וההתנסות בתוכנית החינוכית, נבחרו שלוש סדנות נוספות מתוך כלל התוכנית החינוכית להעמיק בהן: ההר כערש האומה - כהדגמה לאחת מסדנות החתך משנה א'; מפגש טבע בארץ ישראל - כהדגמה לאחת מסדנות המפגש משנה ב'; וסדנת ירושלים בירת ישראל - כסדנה מרכזית בתוכנית החינוכית.

מטרה: במהלך ההכשרה הבסיסית, החניכים יכירו את תוכנית הלימודים בכללותה, יעמיקו בפרקי היסוד וילמדו פרקים נבחרים מהתוכנית בדרך של תרגול.

שיטה: תהליך הלמידה בהכשרה כולל למידת הרציונל, הדגמה על ידי צוות ההדרכה, התנסות חניכים ותרגול באמצעות אימון חניך. סדנת "של"ח "מכלול הנופאדם בארץ ישראל" נלמדת במלואה בכל השלבים. בהמשך התוכנית, יתקיימו למידת רציונל של סדנות נוספות (ראה לעיל) והתנסות חניכים. באמצעות ההתנסות, החניכים מפתחים כישורי התנהלות, הובלה והנחייה בשדה ורוכשים מיומנויות הדרכה והנחיה בכיתה, זאת בהתאם לעקרונות החב"פ וברוח של"ח.

מיומנויות הוראה, הדרכה והובלה בשדה

רעיון מרכזי: זירת הפעילות העיקרית בתחום של"ח היא השדה. לכן על מורה השל"ח וידיעת הארץ לשלוט במספר רב של מיומנויות הוראה והדרכה. מיומנויות אלה באות לידי ביטוי בשיעורים בכיתה או מחוצה לה וביציאה לשדה.

מטרה: לחשוף את החניכים לשיטות ולמיומנויות של הוראה בשדה ובכיתה, ללמוד ולתרגל שיטות ומיומנויות אלה ולהרגיל את החניך לבחון את דרכי ההוראה הניצבות בפניו ולבחור בדרך הוראה המתאימה ביותר למטרות היש"מ וליעדיו.

שיטה: לימוד ותרגול בנושא הצבת יעדים ומטרות לשיעור וליש"מ, לימוד באמצעות התנסות בבניית מערך שיעור, תחנות הדרכה ודרך פעולה - בשימוש במגוון מיומנויות הוראה והדרכה.

יעדים

1. החניכים יכירו את עקרונות החינוך הבלתי פורמלי (חב"פ) ויפעלו על פיהם.
2. החניכים יכירו את עקרונות ההנחיה בכיתה ובשדה ויפעלו על פיהם.
3. החניכים ידעו להעביר שיעור של"ח על פי פרופיל השיעור ועל פי עקרונות שמח"ה.
4. החניכים ידעו להעביר יום שדה על פי פרופיל הסיור ועל פי עקרונות שמח"ת היש"מ.
5. החניכים יתנסו במיומנויות הנחיה ויתרגלו אותם בצורה מבוקרת.

זירת הפעולה המרכזית של מורה השל"ח וידיעת הארץ היא השדה, על כן חלק נכבד מתוכנית ההכשרה עוסק בפרק זה. במוקד הפרק עומדת סדנת מיומנויות הגיחה, הכוללת גם מיומנויות ניווט.

בפרק השדה שלושה נושאים מרכזיים, שהם עמוד השדרה של הפרק בכלל ושל סדנת מיומנויות הגיחה בפרט: המחנה, הניווט ותרבות חיי השדה. באמצעותם, מורה השל"ח וידיעת הארץ יוביל וינהל את הפעילות בשדה להשגת המטרות החינוכיות.

«**גיחה מחנאית**: פרק זה כולל את הבנייה המחנאית, את הבישול בשדה ואת תכנון כתובות האש ובנייתן. הבנייה המחנאית עוסקת בפרקי היסוד של הבנייה ומתרגלת בניית מבנים בסיסיים: הקמת מחסה ובניית מתקני מחנה. בישולי השדה כוללים את פרק האש ובניית מתקני בישול בסיסיים: כירות ותנורי שדה. כן היא כוללת תרגול של בישול בשדה. לימוד עקרונות בניית כתובת אש יכלול תרגול בבנייה של כתובת והדלקתה בהקפדה על כללי הבטיחות.

מטרה: בהכשרה הבסיסית החניכים ילמדו על בנייה מחנאית, על בישולי שדה ועל כתובת אש, יתנסו בהם ויתרגלו אותם בהקפדה על כללי הבטיחות.

יעדים

1. החניכים ילמדו על הקמת מחסה ומתקנים מחנאיים, יתנסו בכך ויתרגלו זאת.
2. החניכים ילמדו על בניית כירות ועל בישולי שדה, יתנסו בכך ויתרגלו זאת.
3. החניכים ילמדו על כתובות אש, יתנסו בבנייתן ויתרגלו זאת.

«**ניווט**: פרק זה עוסק ביסודות הניווט בשדה וכולל לימוד סדנת מיומנויות והתנסות בניווט מודרך ובניווט חוליית עצמאי. התנסות זו מאפשרת הסרת חסמים ומדגישה את חשיבות השליטה במיומנות זו. בנוסף, בכל יציאה לשדה ותנועה בשטח במהלך הקורס, החניכים יתרגלו שימוש במפה והתמצאות בשטח.

מטרה: בהכשרה הבסיסית, החניכים ילמדו את יסודות הניווט ויתרגלו תנועה בשטח לפי מפה טופוגרפית - בהדרכה ועצמאית.

יעדים

1. החניכים ילמדו ויתרגלו את יסודות הניווט.
2. החניכים ילמדו ויתרגלו ניווט עצמאי בחוליות.

«**תרבות חיי שדה**: הנחלת תרבות חיי שדה למורה השל"ח היא הכרח חשוב והיא תעניק לו כלים להתנהלות ולהובלה בשדה, שכן היציאה לשדה היא אתגר חינוכי ערכי רב משמעות - הן לתלמיד, הן למורה.

תרבות חיי השדה היא מכלול הערכים, הנורמות וההתנהגויות המאפיינים פעילות של קבוצה או של יחיד בשדה, והם תנאי להצלחת הפעילות ולהשגת המטרות החינוכיות-ערכיות בדרך

בטוחה ומהנה. תרבות חיי שדה נרכשת בדרך תהליכית ועל פי אמות מידה קבועות וברורות. חניכי ההכשרה ירכשו בהדרגה את העקרונות להתנהלות בשדה ואת ההבנה בדבר נחיצותם להתמודדות מוצלחת עם האתגרים השונים הכרוכים ביציאה לשדה וירכשו כלים לטיפול תרבות חיי שדה בקרב התלמידים. בין הנושאים הנלמדים: ניהול הכיתה בשדה, הכנת התלמידים ליציאה לשדה, ציוד מותאם לפעילויות השונות בשדה, היגיינה בשדה ועוד.

מטרה: בהכשרה הבסיסית, החניכים ילמדו על המשמעות של תרבות חיי השדה ויתנסו בהתנהלות על פי מכלול הערכים והנורמות הללו ככלי לטיפול תרבות חיי שדה בקרב התלמידים.

יעדים

1. החניכים יבינו ויפנימו את המשמעות של תרבות חיי השדה.
 2. החניכים ילמדו ויתרגלו שהייה בשדה - התארגנות נכונה בציוד, לבוש והתנהלות נכונים.
 3. החניכים ילמדו ויתרגלו דרכים להתמעת תרבות חיי שדה על ידי לימוד והתנסות.
- שיטה:** כאמור, עיקר פרק זה הוא בהדגמה ובהתנסות. עם זאת, בהכשרה יתקיים שיעור שמטרתו להבהיר את חשיבות הנושא. בנוסף לשיעור, תתלווה לכל פעילות בשדה התייחסות לנושא, בצורה מובנית ויזומה, במטרה להעמיק בקרב החניכים בקורס את הבנת המשמעות של תרבות חיי השדה וכדי להדגים זאת הלכה למעשה ביציאה לשטח.

4. לוגיסטיקה ומנהלה

פעילות של"ח וידיעת הארץ בבית הספר מורכבת ודורשת תכנון נכון בראייה שנתית ומערכתית כאחד.

להפעלת תוכנית של"ח בכיתה ובשדה בדרך מיטבית, נדרשות מיומנויות בתחומי ביטחון ובטיחות, תכנון, ארגון וניהול תקציב נתון.

מטרה: בהכשרה הבסיסית, החניכים יכירו את הנהלים הנדרשים להפעלת תוכנית של"ח בכיתה ובשדה:

1. החניכים ילמדו את חוזר מנכ"ל (הוראות קבע לטיולים ולפעילות חוץ בית ספרית במערכת החינוך) בדבר הפעלת תוכנית של"ח בשדה בהיבטים של ביטחון ובטיחות ויפעלו על פיו.
2. החניכים יכירו את מגוון הטפסים והאישורים הרלוונטיים לביצוע ולניהול עבודתם השוטפת ברמה ארגונית ובטיחותית.
3. החניכים יכירו את ההנחיות, הדגשים והדרישות להוצאת מסעות וגיחות.
- 4.

5. בעלי תפקידים ואוכלוסיות המלוות את

פעילותו של המורה לשל"ח

מורה לשל"ח וידיעת הארץ פועל בשיתוף צוות נרחב, הכולל: מפקח של"ח ממונה במחוז, מנחה של"ח ישיר, עמיתיו המורים לשל"ח במחוז ובבית הספר ומש"צים. היכרות עם אלה, לימוד תפקידיהם מאפייניהם ודרכי העבודה המשותפת יסייעו למורה לשל"ח וידיעת הארץ להוביל פעילויות חינוכיות ערכיות בבית הספר ומחוצה לו במסגרת הפעילות של אגף של"ח וידיעת הארץ.

1. **מפקח ממונה של"ח וידיעת הארץ:** הוא הסמכות המנהלת את אגף של"ח במחוז. הוא עוסק בניהול השוטף של האגף בתחום המחוז, פועל לקידום מדיניות מטה אגף של"ח וידיעת הארץ והנהלת האגף (הכוללת את המפקחים הממונים בשבעה מחוזות) ומתווה מדיניות במחוז לקידום התוכנית החינוכית ערכית "דרך ארץ בדרכי הארץ". מפקח ממונה של"ח וידיעת הארץ אחראי להצבת המורים בבתי הספר, להערכתם ולשיפור הוראתם ונמצא בקשר שוטף עם מנהלי בתי הספר שבתחום אחריותו שבהם מתקיימת תוכנית של"ח. לצידו עובד צוות מנחים, אלו פועלים בכמה רשויות ועומדים בקשר ישיר עם המורים בבתי הספר ועם מנהלים שהפעלת התוכנית היא בתחום אחריותם.
2. **מנחה של"ח וידיעת הארץ:** מנחה של"ח הוא מורה לשל"ח וידיעת הארץ הפועל בכמה בתי ספר בתחומי הרשויות שהוא אחראי להן. מנחה של"ח וידיעת הארץ הוא חלק מהצוות המוביל הפועל לצד המפקח הממונה להטמעת התוכנית החינוכית ערכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" ומדיניות האגף והמחוז בקרב מוריו. המנחה מבקר בבתי הספר (בכיתה ובשדה) ונמצא בקשר שוטף עם המורים המלמדים של"ח וידיעת הארץ בבתי הספר שבאחריותו כדי לספק להם סיוע בהתאם לצרכים הבית ספריים והאישיים.
3. **מנחה רפרנט למורים החדשים:** מנחה רפרנט הוא אחד מצוות המנחים הפועל לצד המפקח הממונה. הוא אחראי לליווי המורים החדשים במהלך שנת הכשרתם ובקליטתם במחוז ובבית הספר.
4. **מש"צים:** מובילי השל"ח הצעירים הם אחד מעמודי התווך בפעילות של"ח וידיעת הארץ בבית הספר ובמחוז. מסגרת המש"צים נועדה לגבש שכבה איכותית, משפיעה ומובילה בקרב הנוער. המש"צים (תלמידים מחטיבת הביניים ומהחטיבה העליונה) פעילים בפעילויות חברתיות שונות בבית הספר ובשדה במסגרת פעילויות של"ח וידיעת הארץ. פעילות המש"צים למען הכלל מדגישה יכולות הנהגה, וכרוכים בה אתגר אישי ותרומה אישית, שהרי פעילות זו תורמת להתפתחותם של המש"צים, לגיבוש זהותם ולמימושם העצמי.

5. **צוות של"ח בית ספרי:** צוות השל"ח מורכב ממורים ומש"צים כאחד (ראה חזון השל"ח), מכאן החשיבות הרבה שיש לפרק העוסק בכך בתהליך ההכשרה של מורה של"ח וידיעת הארץ. מורי של"ח וידיעת הארץ נדרשים לפעול במשותף עם המש"צים ולהפעילם. כבר בראשית דרכם, המורים לשל"ח וידיעת הארץ צריכים לבנות, במקצועיות וברגישות חינוכית, את קבוצת המש"צים בבית הספר. לבד מכך, המורה נדרש להשתתף בהכשרה ובהפעלה של המש"צים ברמה המחוזית והארצית.

פרק המש"צים בתהליך ההכשרה כולל לימוד להבנת הרציונל והדגמה תוך התנסות בהפעלת מש"צים המשתלבים בעיקר בגיחה ובימי השדה המועברים בקורס המש"צים פועלים בהתאם לצרכים בפעילויות השונות, במיוחד בגיחה ובימי שדה.

מטרה: בהכשרה הבסיסית, החניכים יכירו את המש"צים ואוכלוסיות ונושאים המלווים את עבודתם, יפגשו מש"צים ויתרגלו עבודה עם מש"צים בפעילויות שונות של של"ח וידיעת הארץ.

יעדים:

1. החניכים ילמדו ויבינו את תוכנית המש"צים בשל"ח.
2. החניכים ילמדו ויפנימו את תהליך בניית אשכול מש"צים ואת הפעלתם בבית הספר.
3. החניכים יתרגלו הפעלת מש"צים במהלך ביצוע תרגול ואימון חניך.
4. החניכים ילמדו ויבינו את מקומו של מקצוע השל"ח בבית הספר.

פרק ה':

מורה לשל"ח ופיתוח מקצועי באופק חדש

ככל המורים באופק חדש, נדרש גם המורה לשל"ח וידיעת הארץ להשתתף בפיתוח מקצועי בהיקף של 60 שעות: 30 שעות חובה בפיתוח מקצועי בשל"ח וידיעת הארץ בתוכניות מחוזיות ו-30 שעות בחירה בתכני השל"ח וידיעת הארץ או בהשתלמות בית ספרית. להלן תוכניות לפיתוח מקצועי למורי של"ח וידיעת הארץ במחוזות, בהיקף של 30 שעות כל אחת:

- יישום מיומנויות השדה למורי של"ח וידיעת הארץ - שלב א'
- מיומנויות הנחייה בכיתה ובשדה למורי של"ח וידיעת הארץ - שלב ב'
- העצמת מנהיגות צעירה למורי של"ח וידיעת הארץ - שלב ג'
- העמקה ושליטה במגוון שיטות הוראה והדרכה עדכניות - שלב ד'
- אסטרטגיה של שיווק ופרסום חינוכי - שלב ה'

בתום הכשרתו של מורה השל"ח וידיעת הארץ (כמפורט בעמ' 7-8), המורה יוכל לבחור להשתתף גם בהשתלמויות להכרת חבלי ארץ נוספים או בהשתלמויות בתחומי ידיעת הארץ שיתקיימו בפגרת הקיץ בהיקף של 60 שעות כל אחת, כגון: הכרת צירי מסעות בארץ ירדן וחרמונים.

לתשומת לבכם: ההתקדמות בדרגות היא אישית ובהתאם לנהלים בהסכם אופק חדש.

פרק ו':

פירוש תוכנית ההכשרה

שלב א' - הכשרה בסיסית מרוכזת במהלך החודשים אוגוסט-ספטמבר.
 שלב ב' - המשך הכשרת הבסיס, מתקיימת בשמונה מפגשים לאורך שנת העבודה הראשונה, על פי תוכנית מוגדרת מראש (מקומות, מועדים ושעות).
 מפגשים אלו קבועים בלוח השנתי ויעביר אותם מנחה רפרנט מחוזי או מי מטעמו.

טבלה א': תחום פדגוגי - תוכנית לימודים חינוכית

תוכן פדגוגי	מסגרת העברה	מטרה	תהליך לימודי בקורס
היכרות חניכים - קורסית וכיתתית	שלב א'	פגישת היכרות בין החניכים, צוות ההדרכה ונציגי מטה של"ח לצמצום מרחב הזרות האנושי והמנטלי לקראת הצפוי בהכשרה. הפגישה תסייע לחניכים בכניסה מיטבית לקורס, בהשגת מטרותיו ובסיום בהצלחה של שלב ההכשרה הראשון.	- הצגת צוות הקורס. - היכרות עם אנשי מטה של"ח וידיעת הארץ: מנהל גף תכנים ותכניות, מש"צים ומנהל תחום הכשרת המורים לשל"ח וידיעת הארץ. - הכרות עם המש"צים, אופו עבודתם והשתלבותם בצוות השל"ח - פעילות היכרות כיתתית.
1. תוכנית "דרך ארץ בדרכי ארץ" - רציונל ומבנה התוכנית 2. מסעות מעצבי זהות	שלב א'	1. הבנת מבנה התוכנית החינוכית תסייע לחניכים, כבר במהלך השיעורים הראשונים, להכיר, להבין ולהפנים את התפיסה המרכזית של תחום של"ח וידיעת הארץ ואת מקומו של המקצוע בבית הספר (תוכנית הלימודים והתפיסה הייחודית המובילה בשל"ח וידיעת הארץ של מכלול הנופאדם מלווים את המורה בכל זירות הפעולה). 2. א. הבנת הרציונל והמשמעות של תוכנית המסעות מעצבי הזהות. ב. הכרת מגוון מסעות מעצבי זהות שמופעלים בבית הספר בהובלת המורים לשל"ח.	1. סדנה לימודית שמעביר מנהל גף תכנים במטה של"ח. 2. סדנה לימודית בהנחיית מנהל אגף של"ח וידיעת הארץ.
מבנה שיעור של"ח וניתוח מרכיביו ובניית שיעור בהתאם ליעדים ולמטרות הסדנות	שלב א'	חניכי ההכשרה ילמדו את העקרונות ואת המאפיינים של שיעורי של"ח בכיתה. 1. פרופיל השיעור. 2. שמח"ה בשיעור - האופי הייחודי של שיעור של"ח וידיעת הארץ. 3. ניתוח רציונל הסדנות הנלמדות בשלב א' של ההכשרה.	1. למידה משותפת, בהובלת מדריכי ההכשרה, של רציונל הסדנה, מטרותיה ומקומה ברצף הלימודי-חינוכי של התוכנית. 2. לימוד סדנתי שמעבירים מדריכי ההכשרה להבנה ולהפנמה של ייחודו של שיעור של"ח.
הדגמות שיעורים: שיעור פתיחה לשל"ח וידיעת הארץ (שיעור "אפס") ושיעורי סדנת מכלול הנופאדם בא"	שלב א'	חניכי ההכשרה יכירו וילמדו את סדנת של"ח וידיעת הארץ "מכלול הנופאדם בארץ ישראל" ואת מהותה כסדנת יסוד, שתפיסתה מלווה את מהלך תוכנית לימודי של"ח וידיעת הארץ.	הדגמה מלאה של סדנת מכלול הנופאדם בא"י על ידי צוות מדריכי ההכשרה.

1.החניך יקבל מטלת הכנת שיעור מראש, יתנסה בבניית מערך שיעור ויתרגל הוראה מול כיתה. 2. יתבצע שיקוף על ביצוע השיעור שיתייחס לפרופיל השיעור, לעמידה ביעדים ובמטרות ולניהול החניך את הכיתה.	חניכי ההכשרה יתנסו בהעברת שיעורים ראשונים בתוכנית החינוכית ערכית "דרך ארץ בדרכי הארץ" (יצירת בסיס להתנסות החניכים בבניית מערכי שיעור ובהעברת שיעור על פי פרופיל השיעור הם נדבך מרכזי בהפגת חששות לפני כניסה ראשונה לכיתה ובתהליך מוכנות המורה לתהליך ההוראה).	שלב א' + שלב ב'	1. התנסות חניכים במטלות השיעורים שקיבלו. 2. למידה מסדנות וניתוחן לקראת תרגולם בקורס
חניכי ההכשרה יעבירו את שיעורי הסדנות הנבחרות בהלימה ובהתאמה ליעדי הסדנות ולמטרותיהן, הכנת שיעורים ייעודיים לקראת היש"מ (סדנה משנה א' בתוכנית וסדנה משנה ב' בתוכנית).	חניכי ההכשרה יתנסו בצורה מבוקרת בהעברת שיעור (על פי מערך שהחניך הכין. הפקת לקחים נדרשים לבניית מערך להשגת המטרות על פי פרופיל שיעור של"ח והכנת מערך שיעורים לקראת יום השדה המתוכנן לסדנת הלימוד).	שלב א' + שלב ב'	סדנות נבחרות: ההר כערש האומה, מפגש טבע בא"י, ירושלים בירת ישראל
אימון חניך בתכנון יש"מ של"ח וידיעת הארץ ובהובלתו: לימוד, התנסות מבוקרת בכל שלבי היש"מ, רכישת מיומנויות תכנון (בניית תיק יש"מ), הובלת יש"מ - תכנון, הכנת תחנות ההדרכה, סיום וסיכום היש"מ.	שליטה מלאה בתכנים ובעקרונות התכנון, בניית תיק יש"מ בהתאמה ליעדי היש"מ והסדנה ולמטרותיהם ושליטה במיומנויות ההנחיה בשדה.	שלב א'	שמח"ת היש"מ: ימי שדה בהתאם לסדנות הנלמדות בהכשרה
1. ניתוח רציונל הסדנות. 2. הכרת מסלולי יש"מ שכיחים במחוז.	- הבנת רציונל סדנות של"ח וידיעת הארץ והכרת כל התוכנית הלימודית (שנה א' ושנה ב'). - התמקדות בסדנות מחוזיות להכרת מסלולי יש"מ השכיחים במחוז.	שלב ב'	השלמת תרגול - סדנות וימי שדה מותאמים מחוז
לימוד סדנתי של עקרונות שיעור ההכנה ליציאה לשדה. התייחסות לכל מרכיבי היש"מ - לימודיים, חוויתיים ומנהלתיים.	- עקרונות בסיסיים בהכנה ליציאה לישי"מ (השדה הוא המרכיב המשמעותי ביותר בלימודי של"ח וידיה"א והוא כרוך נרחב ללמידה משמעותית, חווייתית וערכית. היציאה לשדה כרוכה בתחושת זרות ובחששות רבים מצד התלמידים. הפגת החששות היא עקרון בסיסי לקראת היציאה לישי"מ. - הכנה משמעותית ונכונה עשויה לצמצם את החששות ולהוביל לחוויה משמעותית ביותר של התלמיד.	שלב א'	עקרונות לשיעור הכנה לישי"מ
הכרת האפשרויות למדידה ולהערכה בהלימה לפעילות של"ח בבית הספר.	הכרת התשתית הרחבה למתן ציונים והערכה לתלמידים, המשקפת את עקרונות הפעולה בשל"ח וידיעת הארץ: דיונים, מעורבות, שהייה ופעילות בשדה - המאפשרים ביטוי ערכי של התלמיד.	שלב ב'	מדידה והערכה בשל"ח והערכה חלופית
שיעור חשיפה לפרויקטים שונים הקיימים ברמה רשותית, מחוזית וארצית.	הכרת פרויקטים בית ספריים, רשותיים ומחוזיים שהתלמידים יכולים להשתתף בהם ולגלות בהם אחריות לסובב אותם. (תחום של"ח וידיעת הארץ שם לו למטרה ליצור מעורבות של התלמיד וקבלת אחריות לסובב אותו. המעגל הראשון שבו מופעל עיקרון זה הוא מקום המגורים של התלמיד, בית הספר שבו הוא לומד והמחוז שאליו הוא משתייך.	שלב ב'	פרויקטים רשותיים, מחוזיים וארציים

טבלה ב': תחום פדגוגי - מיומנויות הוראה והדרכה

תוכן פדגוגי	מסגרת העברה	מטרה	תהליך לימודי בקורס
פעילות מחוץ לכיתה והוראה	שלב א'	הכרה בחשיבות הלימוד החוץ כיתתי (שיעור של"ח מדגיש את החוויה הלימודית ואת המסר הערכי שבנושאי הלימוד השונים). הלימוד החוץ כיתתי מאפשר לימוד חוויתי ובלתי אמצעי והפנמת המסרים הערכיים המוגדרים בסדנות של"ח השונות.	סדנת הדגמה והתנסות במגוון פעילויות חוץ כיתתיות, הכוללת דיון בפעילויות השונות שנבחרו ובהתאמתן למטרות השיעור וליעדי.
בניית תחנת הדרכה	שלב א'	הכנת תחנת הדרכה במסלול. (הדרכה טובה, המעבירה את המסר הלימודי, הערכי והחוויתי של תחנת ההדרכה, מצריכה ידע מוקדם בנושא, הכרת התחנה עצמה, הכרת מתודות הדרכה שונות ומגוונות).	1. לימוד תיאורטי של שלבי בניית תחנת הדרכה והתנסות מעשית בכך - משלב הבחירה בנושא התחנה ועד ביצוע ההדרכה בפועל. 2. סיור הכנה למסלול וקביעת תחנות ההדרכה השונות לאורכו. 3. תרגול חניכים - מתן מטלות הדרכה מגוונות לימי השדה המתקיימים במהלך ההכשרה והגשת המטלה.
עקרונות החינוך הבלתי פורמלי	שלב א'	הבנה והפנמה של עקרונות החב"פ ושל ההנחיה בכיתה ובשדה.	סדנה לימודית: למידה אגב התנסות בכיתה ובשדה.
בניית קבוצה / אשכול מש"צים	שלב א'	הכרת התוכנית להכשרת מש"צים, מובילי של"ח צעירים, שהם אחד מעמודי התווך של פעילות של"ח בבית הספר, ביישוב ובמחוז.	1. סדנת לימוד להכרת התהליך לבניית אשכול מש"צים בית ספרי או יישובי ולהפעלתו. 2. שילוב מש"צים במהלך ההכשרה - בגיחה המחנאית.
מערך פעילות שנתי	שלב ב'	תכנון הפעלת תוכנית של"ח בבית הספר ותיאום בין הגורמים השונים. (פעילות של"ח וידיעת הארץ בבית הספר היא מורכבת וכוללת פעילויות רבות ומגוונות ודורשת מעורבות של גורמים שונים מקהילת בית הספר שאינם נמנים על צוות של"ח [מחנכים, רכזי שכבה, צוות ניהול] ושל גורמים שונים מחוץ לבית הספר [צוות של"ח מחוזי, גורמי עזר ועוד]. הצורך להתאים בין הגורמים מחייב מחשבה ותכנון זמן רב לפני הביצוע).	שיעור חשיפה למורכבות פעילות של"ח השנתית, לדרכי תכנון ותיאום ולבעלי התפקידים השותפים לעבודת המורה לשל"ח וידיעת הארץ בבית הספר ובמחוז.

1. הדגמת שיעור שבו שילוב נכון של כלים מתוקשבים ושל מגוון יישומים (אפליקציות). 2. סדנת חשיפה למגוון יישומים (אפליקציות) ולאפשרויות השימוש בהן בשיעור (פתיח, משימה בגוף השיעור, סיכום, שיעורי בית)	הכרת כלים דיגיטליים שונים לגיוון חוויית הלמידה בכיתה ובשדה ולהעשרתה. כדי לעניין את התלמידים במשימות השונות ולהשיג את יעדי הוראת של"ח, אנו צריכים לדבר בשפה של התלמידים ולהיות מעודכנים בענייני העולם שלהם.	שלב א' + שלב ב'	שילוב כלים מקוונים ומתוקשבים בהוראת של"ח וידיעת הארץ בכיתה ובשדה
למידה והתנסות: חקר מקרה (Case Study) של אירועים שונים בכיתה ובשדה ודרכי ההתמודדות עימם והטיפול בהם.	רכישת כלים בסיסיים לניהול מיטבי של שיעור של"ח וידיעת הארץ בכיתה ובשדה. בשל ייחודיות המקצוע, מיומנויות ניהול שיעור בכיתה ובשדה הן כלים חשובים שנדרשים למורה בעבודתו, החל מהשיעור הראשון.	שלב ב'	ניהול כיתה - בכיתה ובשדה
1. הצגת מתודות מגוונות להדרכה בשדה. 2. תכנון והתאמה בין מתודות הדרכה וההפעלה לתכנים הבאים לידי ביטוי בתחנת הדרכה בשדה.	תכנון מתודות הדרכה בשדה (שדה הפעילות המרכזי של מורה של"ח וידיעת הארץ הוא השדה. ניצול מרחב פיזי זה בצורה מיטבית מחייב לא רק תכנון והכרת הנושאים, אלא יכולת הפעלה של התלמידים לצורך השגת מטרות הלימוד בכל דרך שתיבחר).	שלב א'	מתודות להדרכה בשדה
1. לימוד עקרונות ניהול מעגל של"ח ודין. 2. תרגול במעגלי של"ח. 3. אימון חניך במעגלי של"ח במהלך יש"מ וגיחה מחנאית.	שליטה במיומנות הנחיה הכרחית למורה של"ח לניהול דיון במעגל של"ח ודין דילמה.	שלב א' + שלב ב'	מעגל של"ח ניהול דיון
1. הדגמת פעילות ערב. 2. שיעור שצוות הקורס מעביר המתאר את פעילות הערב - תכנון, דרישות וצרכים (לוגיסטיקה), הכנת הפעילות, העברת הפעילות. 3. אימון חניך בהעברת פעילויות ערב שונות במהלך ההכשרה.	הבניית תהליך נכון של תכנון, הכנה והעברה של פעילות ערב, אגב התחשבות בשיקולים רבים (מקום, גיל התלמידים, עיתוי הפעילות, האירוע והתוכן של המסע או הגיחה, שיתוף התלמידים ועוד). לפעילות ערב יש חשיבות רבה במסע ובגיחה בהיבטים חברתיים, חוויתיים וערכיים.	שלב א'	בניית פעילויות ערב והעברתן
בהתאם למחוז: 1. החניכים ייחשפו למפעל "היישוב שלי" ויתנסו בכתיבת יום שדה תואם. 2. החניכים יצטרפו ליום שדה בנושא ברשות או במחוז שלהם. 3. החניכים יעבירו יום שדה "היישוב שלי" לחבריהם במחוז כהתנסות.	החניך ייחשף למפעל "היישוב שלי", לחשיבותו ולדרך כתיבתו (בהתאם למיקום בית הספר ולמטרות שמעוניינים להשיג). חניכי הקורס ייחשפו לדרכים שבהן אפשר לקיים פרויקט זה (בבית הספר או ברשות), ואם יתאפשר, הם יצטרפו לסיור הדגמה של "היישוב שלי".	שלב ב'	היישוב שלי

טבלה ג': מיומנויות שדה

מיומנות נדרשת	מסגרת העברה	מטרה	תהליך לימודי בקורס
מיומנויות ניווט והתמצאות	שלב א'	הבנה ושליטה במיומנויות ניווט (מיומנות ניווט בשדה היא כלי מרכזי וחשוב בעבודתו של מורה לשל"ח המאפשר הובלת תלמידים בשדה וחינוכם להיות מטיילים עצמאיים. הקניית יסודות הניווט המעשי לתלמידים ייחודית לתחום של"ח וידיה"א.	1. סדנת לימוד יסודות הניווט ותרגול מעשי. 2. יציאה לניווט חוליות מבוקר על סמך התבליט.
סדנת מיומנויות הגיחה המחנאית	שלב א'	הכרת עקרונות ופרופיל הגיחה ודרכי התארגנות לקראת ביצוע הגיחה (פרק המחנאות והשהייה בשדה הוא פרק מרכזי וחשוב למורה לשל"ח וידיעת הארץ ומעניק לו כלים לביצוע המטרות החינוכיות של תוכנית של"ח).	1. סדנת מיומנויות הגיחה. 2. עבודה מעשית בהתארגנות לגיחה.
גיחה מחנאית	שלב א'	התנסות בהפעלת גיחה מחנאית תסייע בהבנה ובהפנמה של עקרונות סדנת מיומנויות השל"ח (חניכי ההכשרה יחוו תהליך זה וירכשו כלים לבצע את הסדנה עם תלמידים בבית הספר).	1. בניית מחנה בשדה על כל מתקניו. 2. שימוש במתקנים, בישול ארוחות, לינה, א"ש לילה וטקס אש.
שרטוט ותכנון מתקנים מחנאיים בישולי שדה	שלב א'	הבנה והפנמה של יסודות המחנאות.	הקנייה המתבססת על התנסות שכן זו מעניקה חוויה משמעותית לחניכים. לכן, לצד עיסוק ברציונל, תודגש התנסות מעשית בפרקים שונים של הנושא.
קשרים, חיבורים וכפיתות	שלב א'		
מסע משמעותי (ממ"ש) - הכשרות להכרת חבלי הארץ מדבר יהודה וגליל עליון	שלב א'	חניכי ההכשרה יכירו את עקרונות הממ"ש. התנסות ותרגול יתקיימו כחלק מההכנות וביציאה להכרת צירי מסעות במדבר יהודה ובגליל העליון.	1. לימוד סדנתי של עקרונות הממ"ש. 2. יום הכנה עיוני להכרת צירי מסעות במדבר יהודה ובגליל העליון במטרה לתרגל וליישם את עקרונות הממ"ש. 3. ביצוע ממ"ש על פי תוכנית קבועה מראש.
תרבות חיי שדה	שלב א'	חניכי ההכשרה יבינו את המשמעות של תרבות חיי השדה ויתנסו בהתנהלות על פי מכלול הערכים והנורמות שבתרבות חיי השדה (הנחלת תרבות חיי שדה למורה לשל"ח היא הכרחי וחשוב והיא מספקת לו כלים להתנהלות ולהובלה בשדה).	1. לימוד המשמעות של תרבות חיי שדה. 2. התנסות בתרבות חיי שדה הלכה למעשה בכל פעילות וביציאה לשדה בפרקי ההכשרה השונים.
משימות קבוצתיות	שלב א'	חשיפה למשימות אתגר קבוצתיות והתנסות בהן להעצמת החוויה וללמידה משמעותית בשדה. ביצוע משימות חברתיות ופעילויות מאתגרות במהלך יש"מ, גיחה או מסע תורם רבות לאווירה, מעצים את החוויה ואת המשמעות ומאפשר למורה לקיים דיון ערכי עם התלמידים בנושא חברתי, סביבתי ולאומי, בהתייחסות למסרים הערכיים שבתוכנית הלימודים.	1. מדריכי ההכשרה ידגימו משימות אתגר שונות ויצילו את הלמידה החווייתית המתקיימת באמצעותן. 2. החניכים יתנסו בהעברת משימות אתגר בימי השדה ובגיחה המחנאית ובניהול דיון להעמקה בהיבטים הערכיים העולים מהפעולה בשדה.

טבלה ד': לוגיסטיקה ומנהלה

מיומנות נדרשת	מסגרת העברה	מטרה	תהליך לימודי בקורס
ביטחון בטיולים	שלב א' + שלב ב'	חניך ההכשרה ילמד את חוזר המנכ"ל להפעלת תוכנית של"ח בשדה ויפעל על פיו (הכשרת המורה לשל"ח וידיעת הארץ בנושא ביטחון ובטיחות, להוצאת תלמידים לפעילות בשדה, היא תנאי ראשון בחשיבותו והכרחי לקיום "נשמרתם מאוד לנפשותיכם").	1. לימוד עצמאי של חוזר מנכ"ל בדבר פעילות חוץ בית ספרית וקיום מבחן פנימי בנושא במהלך ההכשרה. 2. פקחי מנהלת הטיולים יעבירו סדנות בנושא ביטחון ובטיחות בטיולים.
תכנון לפעילות ידיעת הארץ	שלב ב'	1. חניכי ההכשרה ידעו לתכנן ולנהל היטב את ביצוע תוכנית של"ח וידיעת הארץ בשדה על בסיס תקציב נתון. 2. חניכי ההכשרה יכירו אפשרויות מימון וסבסוד לפרויקטים שונים להפעלת תוכנית של"ח בבית הספר.	הצגת מרכיבי תקציב של"ח, הגבייה הבית ספרית לטובת של"ח, אפשרויות מימון וסבסוד לפרויקטים שונים והקצאת משאבים כספיים להפעלת פעילות של"ח וידיעת הארץ בבית הספר.
טפסים ואישורים	שלב ב'	חניכי ההכשרה יכירו את מגוון הטפסים והאישורים הרלוונטיים לביצוע ולניהול עבודתם השוטפת ברמה הארגונית, והפרסונלית (בעבודת המורה לשל"ח וידיעת הארץ מרכיב ביוקרטי ומנהלי חשוב שמאפשר פיקוח ומתן סיוע ומענה בכל שלבי העבודה (תכנון, ארגון, ביצוע, הפקת לקחים ודיווח על עבודה לצורכי שחר וכו').	א. מנחה מחוזי יקיים שיעור שבו יוצגו טפסים ואישורים אלו: 1. דו"ח פעילות חודשי. 2. טופס אש"ל. 3. תחזית חודשית. 4. טופס יציאה למסע וחזרה ממסע.
תיאום לקראת גיחה	שלב ב'	חניכי ההכשרה יכירו את ההנחיות, את הדגשים ואת הדרישות להוצאת מסעות וגיחות. כמו כן, הם ילמדו את ההליך המנהלי לתכנון פעילות חוץ בית ספרית ולהוצאתה לפועל (לקיום בטוח של מסעות וגיחות בני כמה ימים נדרשים תכנון והכנה, המחייבים תדרוך והכנה שיקימו צוותי ההנחה והפיקוח המחוזיים).	מנחה מחוזי יציג דגשים ודרישות בביצוע תדרוך לקראת יציאה למסע ולגיחה ויעמוד על המשמעויות הנלוות. בניית תיק טיול על כלל הטפסים הנדרשים בו.
בניית תיק מסע	שלב ב'	חניך ההכשרה יכיר את טפסים שעליו למלא ביציאה לשדה ויבנה תיק לשימוש.	מנחה מחוזי יציג את הטפסים הנדרשים לתיק הטיול ויציין דגשים חשובים.

פרק ז': תוכנית, תכנים ושיטות

(פירוט יחידות הלימוד ומשך הזמן הנדרש לביצוען)

ריכוז נושאי ההכשרה - שלב א'

שלב פדגוגי	תוכן	אחריות העברה	שעות אקדמיות
גיחה	בנייה ותכנון של תפריט	צוות ארצי	3
גיחה	שיעורי הכנה לגיחה	צוות ארצי	4
גיחה	שיעורי מחנאות (כפיתות, כירות שדה, כתובת אש)	רפרנט מחוזי	8
גיחה	תכנון מתקנים מחנאיים	צוות ארצי	3
גיחה	תרגיל במיומנויות בנייה מחנאית - מגדל כיתתי	צוות ארצי	4
גיחה	תרבות חיי שדה	צוות ארצי	5
גיחה	גיחה מחנאית	צוות ארצי	36
גיחה	שיעור עיבוד של רציונל גיחה	צוות ארצי	1
גיחה	ניתוח גיחה מחנאית ושיקוף	צוות ארצי	1
יש"מ	הדגמת יש"מ נופאדם	צוות ארצי	7
יש"מ	התנסות חניכים בהדרכת יש"מ	אימון חניך	7
יש"מ	התנסות חניכים בהדרכת יש"מ	אימון חניך	7
יש"מ	התנסות חניכים בהדרכת יש"מ	אימון חניך	7
יש"מ	עקרונות לפיתוח ולבנייה של תיק יש"מ	צוות ארצי	2
יש"מ	פרופיל שמח"ת היש"מ	צוות ארצי	2
יש"מ	ניתוח יש"מ נופאדם	צוות ארצי	1
יש"מ	הכנת מסלולים ליש"מ	צוות ארצי	8
יש"מ	בניית תיק יש"מ	צוות ארצי	4
יש"מ	בניית תחנת וכרטיסיית הדרכה	צוות ארצי	1
כללי	שיעור היכרות ותיאום ציפיות - קורסי	צוות ארצי	1
כללי	שיעור היכרות ותיאום ציפיות - מחוזי	רפרנט מחוזי	1
כללי	משוב כניסה לכיתות 1	צוות ארצי	1
כללי	משוב כניסה לכיתות 2	צוות ארצי	1
כללי	מבנה של"ח ומהות העבודה כמורה לשל"ח	מטה של"ח	2

3	צוות ארצי	עקרונות החב"פ	כללי
4	רפרנט מחוזי	מש"צים - בניית אשכול מש"צים ועבודה עימו	כללי
2	צוות ארצי	בניית פעילות ערב	כללי
1	צוות ארצי	מעגל של"ח	כללי
2	צוות ארצי	סדנת מתודות להדרכה בשדה	כללי
2	נציגי המסעות	מסעות מעצבי זהות	מסעות
2	צוות ארצי	מטיול שנתי למסע משמעותי	מסעות
1	צוות ארצי	מבנה שיעור של"ח וידיעת הארץ (שמח"ה בשיעור)	תוכנית חינוכית
4	צוות ארצי	ניתוח סדנה	תוכנית חינוכית
3	מטה של"ח	מכלול נופאדם - רציונל של המודל, תרגיל התבוננות בנוף	תוכנית חינוכית
3	אימון חניך	שיעור פתיחה שנה א' - התנסות חניכים	תוכנית חינוכית
3	אימון חניך	שיעור פתיחה לסדנות החתך - התנסות חניכים	תוכנית חינוכית
3	אימון חניך	שיעור פתיחה שנה ב' - התנסות חניכים	תוכנית חינוכית
3	אימון חניך	שיעור מס' 1 בסדנת של"ח - מכלול נופאדם בא"י (בירור ערכים)	תוכנית חינוכית
1	צוות ארצי	ניתוח רציונל סדנת מכלול נופאדם	תוכנית חינוכית
3	אימון חניך	שיעור פתיחה לסדנות המפגש	תוכנית חינוכית
1	אימון חניך	שיעור הכנה לניווט	תוכנית חינוכית
3	צוות ארצי	ניווט בשטח	תוכנית חינוכית
1	צוות ארצי	בניית שיעור בהתאם ליעדים ולמטרות	תוכנית חינוכית
6	צוות ארצי	סדנת מכלול נופאדם בא"י	תוכנית חינוכית
1	צוות ארצי	שיעור 0 - הדגמה	תוכנית חינוכית
6	צוות ארצי	מיומנויות הניווט	תוכנית חינוכית
3	צוות ארצי	ניתוח רציונל סדנות (בהתאם לבחירת צוות הקורס)	תוכנית חינוכית
21	אימון חניך	התנסות - סדנות התוכנית החינוכית (בהתאם לבחירת צוות הקורס)	תוכנית חינוכית

ריכוז נושאי ההכשרה - שלב ב'

שלב פדגוגי	תוכן	אחריות העברה	שעות אקדמיות
יש"מ	התנסות בהובלת יש"מ (יש"מ אופייני למחוז. סדנות שלא התנסו בהן בשלב א')	רפרנט מחוזי	18
יש"מ	יש"מ היישוב שלי	רפרנט מחוזי	6
כללי	טפסי עבודה חודשיים	רפרנט מחוזי	4
כללי	בניית תיק טיול	רפרנט מחוזי	4
כללי	ביטחון ובטיחות בטיולים	פקחי מנהלת הטיולים	12
כללי	התנהלות בתוך בית הספר, שיווק תחום של"ח והעצמתו	רפרנט מחוזי	2
כללי	בניית תוכנית שנתית	רפרנט מחוזי	2
כללי	חשיפה לפרויקטים מחוזיים	רפרנט מחוזי	2
כללי	ניהול כיתה ומשמעת	רפרנט מחוזי	5
כללי	שילוב כלים מתוקשבים בהוראה	רפרנט מחוזי	5
כללי	הערכה חלופית בהוראת של"ח וידיעת הארץ	רפרנט מחוזי	2
תוכנית חינוכית	התנסות בהעברת שיעורי סדנה	רפרנט מחוזי	6
תוכנית חינוכית	ניהול דיון	רפרנט מחוזי	2

מיפוי הנושאים שבהכשרת מורה חדש לשל"ח וידיעת הארץ

קטגוריות הנושאים המטופלים במהלך הקורס:

- פדגוגיה - תורת החינוך והדרך הטובה ביותר להשגת מטרות של"ח וידיעת הארץ.
- ידע - תוכן רלוונטי מתחומי הדעת.
- מיומנויות - ארגון ומינהל ותרבות חיי השדה.
- התנסות - יישום הכלים שהחניך רכש במפגשים השונים.

שנה ראשונה: הכשרת יסוד

התנסות	מיומנות	פדגוגיה	ידע	
	✓		✓	מבחני ידע: ביטחון ובטיחות - עיוני ניווט - מעשי מחנאות - מעשי
✓		✓	✓	הכרת מכלול הנופאדם כמתודה
		✓	✓	הדגמת שיעור פתיחה
		✓	✓	הדגמת שיעורים בסדנת של"ח וידיעת הארץ - מכלול נופאדם בארץ ישראל 6-1
		✓	✓	רציונל מכלול הנופאדם בא"י - מבנה ורציונל תוכנית של"ח וידיעת הארץ
✓	✓	✓	✓	ניתוח רציונל סדנות הלימוד
✓		✓	✓	חינוך בלתי פורמלי כללי - דיון, עקרונות ומבנה
		✓	✓	הדגמה של בניית מערך שיעור בהתאם ליעדים ולמטרות (הדגמה על שיעורים 2-1 של מכלול נופאדם בא"י)
		✓	✓	הדגמת שיעור הכנה ליש"מ מכלול נופאדם
		✓	✓	הדגמת יש"מ מכלול נופאדם
✓	✓	✓	✓	טקסים כמתודה
			✓	הרצאה ומבחן בנושא ביטחון ובטיחות (מנהלת הטיולים)
✓	✓	✓	✓	אימון חניך - שיעורים בסדנות על פי בחירת צוות הקורס
✓	✓	✓	✓	ניהול כיתה בכיתה ובשדה - דרכי התמודדות עם אירועים מזדמנים בכיתה, בעיות משמעת וכד'

		✓	✓	מיומנויות ניווט - שיעורים תיאורטיים בניווט
		✓	✓	מיומנויות ניווט - שיעור הכנה לפני יציאה לניווט
✓	✓	✓	✓	מיומנויות ניווט - ניווט מעשי בשטח
		✓	✓	התנהלות בתוך בית הספר (בעלי תפקידים, שיווק והעצמה של מקצוע של"ח וידיעת הארץ).
		✓	✓	בניית תיק ארגון ומנהלות לפני מסע
		✓	✓	מש"צים א' - כיצד בונים קבוצת פרחי מש"צים
		✓	✓	מש"צים ב' - כיצד מפעילים קבוצת מש"צים
✓		✓		פעילויות הפגה - מטלת חניכים
		✓	✓	הדגמת פעילות ערב
		✓	✓	שיעור כיצד בונים פעילות ערב
		✓	✓	תרבות חיי שדה א' - מוכנות ליציאה לשטח
		✓	✓	תרבות חיי שדה ב' - התנהלות נכונה בשטח והאפשרויות הטמונות בו
✓	✓	✓	✓	למידה ותרגול בנושאים אבטחות, חיבורים, כפיתות וקיצורים. חזרות במהלך הקורס
✓	✓	✓	✓	בניית מתקן מחנאי קבוצתי
✓	✓	✓	✓	הדגמה של בניית כירות ושל הבערת אש
		✓	✓	מטיוול שנתי למסע משמעותי - הרצאה
✓	✓	✓	✓	מטיוול שנתי למסע משמעותי יישום (בצירי מסע)
✓	✓	✓	✓	מסעות מעצבי זהות
✓	✓	✓	✓	סדנת מישוב 2+1 - לאחר מפגש ראשוני בכיתות
✓	✓	✓	✓	שיעורים - חשיפה והכנה לגיחה (שיעורים 1-3)
✓	✓	✓	✓	עבודה לקראת גיחה בחוליות
✓	✓	✓	✓	גיחה (36 שעות)
✓	✓	✓	✓	כיצד בונים תיק יש"מ (פרופיל הסיור כלול בתוך ההרצאה)

✓	✓	✓	✓	עבודה על תיקי יש"מ לאורך הקורס - הדגמה
✓	✓	✓	✓	אימון חניך - שיעורי הכנה ליש"מ
✓	✓	✓	✓	אימון חניך - הדרכת יש"מ
✓	✓	✓	✓	הכרת תוכנית הליבה להכרת הארץ ולאהבת המולדת
✓	✓	✓		חשיפה
				סיכום

קורסים נוספים בשנה הראשונה להכשרת המורה החדש

נושא	ידע	פדגוגיה	מיומנות	התנסות
ימי היערכות לצירי מסעות (מדבר יהודה, גליל עליון)	✓	✓	✓	✓
הכרת צירי מסעות (מדבר יהודה, גליל עליון).	✓	✓	✓	✓
ימי היערכות במחוז	✓	✓	✓	✓

קורסים נוספים בשנה השנייה להכשרת המורה החדש

נושא	ידע	פדגוגיה	מיומנות	התנסות
ימי היערכות לצירי מסעות	✓	✓	✓	✓
הכרת צירי מסעות (הר הנגב, גולן)	✓	✓	✓	✓

קורסים בשנה השלישית להכשרת המורה החדש

נושא	ידע	פדגוגיה	מיומנות	התנסות
ימי היערכות לצירי מסעות	✓	✓	✓	
הכרת צירי מסעות הרי אילת וגליל תחתון	✓	✓	✓	✓

פרק ח': דרישות ונוהלי הכשרה

לידיעתכם, חלקים נרחבים בקורס מדמים התנהלות של תלמידים בפעילות השוטפת, לפיכך יחידות בקורס יתנהלו במתכונת זו והחניכים יידרשו להתנהל בהתאם.
אנא קראו בתשומת לב ופעלו בהתאם להנחיות ולדרישות:

1. נוכחות

- יש להיות נוכח בכל ימי ההכשרה (שלב א' ושלב ב').
- יש להקפיד על עמידה בלוח הזמנים של תוכנית ההכשרה.

2. תחבורה

- בימי הכשרה שאינם כוללים לינה, ההגעה, הכלכלה והפיזור יהיו באחריות אישית של המשתתפים.
- בימי הכשרה הכוללים לינה, אין להגיע ברכב פרטי.

3. מהלך הפעילות

- הלימודים והפעילויות במהלך ההכשרה יתקיימו בכיתות או בתנאי שדה.
- בהכשרה הכוללת לינה, מהלך הפעילות השבועי והיומי והודעות שונות יתפרסמו בלוח מודעות. באחריות החניך להתעדכן בכל אלה ולהשתתף בכל הפעילויות בהתאם ללוח הזמנים.
- מנהל הקורס ומדריכי ההכשרה במחוזות יפרטו על אודות מועדי ההכשרה של שלב ב' ועל לו"ז ההכשרה.

4. הופעה ותלבושת בזמן הפעילות

- פעילות כיתה - לבוש הולם (אין לבוא בגופיות).
- פעילות שדה - יש לבוא בלבוש מתאים ובציוד הנדרש.
- ציוד חובה לכל פעולה בשדה - לבוש מתאים להגנה משמש ומקוצים, כובע, נעלי הליכה, 1.5 ליטר מים (מומלץ ביותר), תיק גב, מחברת, כלי כתיבה ומפה של האזור.
- במהלך כל הפעילויות, אין להשתמש במכשירי הטלפון הניידים.
- בחדרי האכסניה, יש לפעול על פי הנהלים והכללים הנהוגים באכסניות.
- חדר אוכל - יש להקפיד על הגעה בזמן לארוחות.
- חדרי לימוד - בסוף יום פעילות, יש לסדר את חדר הלימוד ולוודא כיבוי אורות ונעילת החדר.
- פינת קפה - שתייה חמה וקרה תעמוד לרשות החניכים במהלך שעות הפעילות.
- באחריות החניכים לדאוג להבאת המצרכים והכלים ולניקיון וסדר במקום.

5. רפואה

- כל המשתתפים בקורס חייבים להיות בעלי ביטוח רפואי כללי באחת מקופות החולים ולשאת את כרטיס קופ"ח במהלך הפעילויות.
- באחריות חניך תורן להגדיר לכל פעילות בשדה מגיש ע"ר וכן למשוך תיק ע"ר ממנהלן הקורס.
- במקרים דחופים, הפינוי יתבצע באמצעות מד"א.

6. מטלות

- סיכום חומר - יש לסכם את הנאמר במהלך השיעורים, ההרצאות והפעילויות בכיתה ובשדה.
- ביצוע מטלות - יש לבצע את המטלות הניתנות בתחילת ההכשרה כנדרש ולעמוד בלוח הזמנים שנקבע להגשתן.

7. בעלי תפקידים בהכשרה

- מנהל קורס ההכשרה
- רכז הדרכה וסגן
- מנהל לוגיסטי
- מדריכי כיתות
- מדריכי פעילות בשדה ומדריך עזר
- מדריך מלווה בחברה הערבית ועוזר מנהל לוגיסטי
- מש"צים

8. שונות

- החניך יכול לבקש שיחה אישית עם בעלי התפקידים בהנהלת ההכשרה בכל עת ובכל עניין.
- חניך הזקוק לאישור להיעדרות מיוחדת יפנה בבקשה למנהל ההכשרה מוקדם ככל האפשר. היציאה מותנית באישור מנהל הקורס ובהודעת החניך למנחה הכיתה ולחניך התורן.
- חניך שנעדר באישור חייב בהשלמת החומר הנלמד.

פרק ט': נספחים

1. טלפונים חשובים

חדר מצב טיולים: 02-6222211

ממוני של"ח וידיעת הארץ ויו"ר ועדת הטיולים במחוז:

מחוז	שם	טלפון	משרד
מנהל אגף	אלי שיש	050-6282513	073-3934918
ממונה גף שדה	דן אבידן	050-6289172	073-3934927
ממונה גף חברה	משה סיטבון	050-6283167	073-3934914
ממונה גף לאום, ממונה טיולים	גל כפרי	050-6505072	073-3934920
מנהלת לשכה	ענבל מרום		073-3934919
צפון	שלמה אבורמד	050-6282676	04-6500192
חיפה	גבי בן חמו חנוך כליל החורש	050-6282809 050-6283512	04-8632646
חברה ערבית	עומאר עספור	050-7872886	04-6477407
מרכז	רון כהן	050-6283420	03-6896423
תל אביב	עידו הר נבו	054-6735116	03-6896209
ירושלים	שי בן ישראל	052-8903998	02-5601509
דרום	איציק רוס	050-62020377	08-6263132

2. טפסים חשובים לניהול עבודת המורה לשל"ח ידיעת הארץ בבית הספר

דו"ח המפרט את מבנה משרת המורה לשל"ח יישלח לפיקוח בחתימת המנהל עם פתיחת שנה"ל

משרד החינוך

מינהל חברה ונוער – מחוז _____

לכבוד: מפקח השל"ח וידיעת הארץ, משרד החינוך,

שלום רב,
דף מבנה משרה למורה לשל"ח וידיעת הארץ שנה"ל _____

שם המורה: **דוגמה** ת.ז: _____

כתובת: _____ פלאפון: _____

א. היקף המשרה בשל"ח כפי שנקבע ע"י מפקח של"ח וידיה"א: _____ שעות שבועיות.

שעות מדווחות ע"י של"ח _____ ש"ש שעות של"ח מסל בית ספר _____

שעות הוראה בבית הספר שלא בנושא של"ח _____ (אם אתם מועסקים ע"י בית הספר)

ב. להלן מערכת השעות השבועיות.

יש לדווח על כל השעות בהם הינך מועסק/ת בבית הספר מכל המקורות (כולל מקצועות אחרים באם הינך מלמד).

	א	ב	ג	ד	ה	ו
0						
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

- יש לרשום את הכיתה ומספרה בשעה וביום המתאים ולציין את הימים שהינך מבצע ישי"מ.

- באם הינך מלמד/ת מקצוע אחר יש לרשום את שם המקצוע ומספר הכיתה.

- יש לציין את השעות בהם מפעילים פרויקט.

ג. דיווח על מצבת הכיתות (יש לציין מספר תלמידים בכיתה)

	שכבה ז	שכבה ח	שכבה ט	שכבה י
0				
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				

לידיעתך: על פי ההצהרה בטופס זה תשולם משכורתך משל"ח וידיעת הארץ. על כל שינוי שיחול במהלך שנה הלימודים בהרכב משרתך. עליך להודיע על כך בהקדם למפקח הישיר.

תאריך: _____ חתימה המורה: _____

אישור מנהל/ת בית הספר

מאשר העסקה של המורה _____ כמורה לשל"ח בביה"ס _____ בהיקף _____

המשרה ובהתאם למערכת השעות המצוין מעלה.

בנוסף למשרתו של המורה במקצוע השל"ח וידיעת הארץ, המורה מועסק ממקורות בית הספר במקצוע _____

בהיקף של _____ ש"ש.

תאריך: _____ חתימת המנהל/ת: _____ שם המנהל/ת: _____

1. דו"ח זה יובא לחתימת מנהל בית הספר בסיומו של כל חודש. בחתימה, המנהל מאשר את נכונות הפרטים הכתובים בדו"ח.
2. **דיווח על 18 שעות פעילות בית ספרית בכל מחצית** יוגש **בטופס דיווח** לאישור המפקח הממונה על של"ח במחוז, בהתאם לתוכנית השנתית של צוות של"ח בבית הספר.

תרמיל של"ח למנהל ולמורה של"ח וידיעת הארץ

ביטול או דחייה של יציאה לסיור

דו"ח זה יובא לחתימת מנהל בית הספר במקרה של ביטול סיור או של דחייה של יציאה לסיור.
בחתימה, המנהל מאשר את נכונות הפרטים הכתובים.

תאריך: _____

אל המנחה: _____
פיקוח שלי"ח וידיה"א
מחוז מרכז
בפקס 03-6896758

מאת: _____

מורה לשלי"ח בבית הספר **דוגמא**

הנדון: ביטול/דחיית פעילות שלי"ח

ביום _____ תאריך _____

לא תתקיים פעילות שלי"ח כמתוכנן מהסיבות הבאות:

1. _____ 2. _____

פעילות זו תידחה לתאריך _____

הערות:

אישור בחתימת מנהל בית הספר

טפסי עזר למנהל טיול

כל הטפסים הרלוונטיים לקיום טיול במערכת החינוך נמצאים בחוזר המנכ"ל **טיולים ופעילות חוץ בית ספרית - הוראות קבע** תשעו/7 (ב) 6.2-33, היבטים פדגוגיים, ארגוניים, בטיחותיים וביטחוניים בטיולים ובפעילות חוץ בית ספרית.

חזון השל"ח

- < "צוות של"ח" (מורים ומש"צים כאחד) יוביל את מכלול התהליכים החינוכיים-ערכיים להכרת הארץ ולאהבת המולדת ולחיזוק הזהות היהודית-ציונית בכלל מערכת החינוך החל מכיתה א' ועד כיתה י"ב.
- < ההתנסות החווייתית תוצב במוקד התהליך המתרחש במוסד החינוכי, בכיתה ובשדה, לטיפוח אחריות אזרחית-מוסרית ודמוקרטית, מימוש עצמי, מעורבות חברתית ומחויבות לארץ ולמדינת ישראל.
- < כל תלמיד ותלמידה ייקחו חלק בפעילויות בשדה (טיולים, סיורים, גיחות ומסעות) להעמקת ההיכרות, חיזוק הקשר ותחושת ההשתייכות למדינת ישראל מעמקי הרגש והתודעה.

ייעוד השל"ח

לחזק בקרב בני הנוער את האהבה ותחושת ההשתייכות לארץ, לעם ולמדינה, לסייע ביצירת רקמת יחסים בין היחיד לזולת, ולעודד נכונות למילוי חובות חברתיות ולאומיות.

